

heemkunde denekamp
dorpsgeschiedenis

3

1978

gen book
zo klook
of 't vrög vestaand
aj't nemt te haand

UITGAVE VAN

heemkunde denekamp dorpsgeschiedenis

REDACTIE

H. Boink, Diepengoor 16, Denekamp
tel. (05413) 2261

J.A. den Ouden, Clematisstraat 26,
Denekamp

tel. (05413) 2800

INHOUD

blz.

- 5 'n woord van te vuurt'n
- 9 uw aandacht voor
- 13 op excursie in Lage
- 18 mooien harfsdag
- 19 scherven en slakken
- 23 veldnamen
- 27 de Hilgenhorst
- 29 vèkering en trouw'n
- 33 marke Noord Deurningen
- 38 de smokk'lers
- 39 veesmokkel
- 41 burcht Hugo van de Denekamp op het spoor?
- 43 najaarsmijmeringen
- 47 'n merkwaardige begrafenis
- 49 nogmaals Hoogklimmer
- 53 de kerk van Tilligte
- 59 het Twents volkslied
- 61 overtreding maximumsnelheid in 1928
- 63 de stoomtram
- 67 ons Dinkelland
- 69 moeilijkheden bij het verluiden van doden in 1708

'n WOORD

VAN TE VUURT'N

Herfst! De zon gaat vroeger onder, avonden worden langer. De zomertijd loopt ten einde. We hebben de zomer weer achter de rug. Daar moeten we dan weer een jaar op teren. Wat vliegt de tijd. Dat proberen we ook uit te beelden in dit blad. Door middel van oude advertenties, door verhalen en door nieuws-van-vroeger.

Reeds lang terug leerde Vondel ons al: "Laet het kostelijkst van al U niet roeckeloos ontglippen; Dat is de tijd, die heen gaat glippen. Zonder dat hij keren zal".

Het jaargetijde keert echter terug. Jaar op jaar wordt het zomer en weer komt de herfst.

Ruizende en al een klein beetje vermoeid rakende bladeren van populieren bevestigen de intrede van dat jaargetijde duidelijk.

Weldra valt de avond, die alles hult in zijn donkere mantel. De overgang van de zomer naar de herfst.

In het schemerdonker zwerven is steeds weer een belevenis.

Buiten wordt 't nooit écht donker. Onze ogen moeten er eerst nog wel wat aan wennen. In de bossen ervaren we een stille symfonie van altijddurend lijkend leven, gelukbrengend ontstaan en de ook hier tragische onverbiddelijkheid van vergaan. Wat eens ontkiemd is uit de aarde, is ontloken, gegroeid en omhoogstreefde naar het licht, ondergaat spoedig een gedaantewisseling. Bladeren verschieten van kleur, ze zijn moede, ze hebben hun werk gedaan voor dit jaar.

Reeds enkele hebben het loodje gelegd en dragen moeder aarde weer een warm hart toe. Hier zullen ze bijdragen tot een gerichte voedselvoorziening van bodem en bomen.

Het wordt weer wat lichter in de bossen. De schemer wordt wat milder. Hier en daar ontwaren we warempel een spookachtige gedaante van de jeneverbesstruik, welke wij zo graag "woaghooit" noemen. Dat we deze nog zo goed kunnen waarnemen komt omdat ze bespaard blijft van "kaalheid".

De bodem raakt geleidelijk aan bedekt met bladeren. "Daar valt er nog een blad, daar nog een uit de bogen der hoge boomenhalle, en 't dwerscht den onbewogen Octobermist", dichte Guido Gezelle zo romantisch. Regen en wind gaan ermee spelen, alsof ze er nog niet zonder kunnen, alsof ze er nog niet aan gewend zijn, kale bomen te ontmoeten. Voor de afgefallen bladeren is dit een laatste spel, spoedig zal ook dit teneinde zijn, waarna ze zich geheel laten opnemen door moeder aarde, waaruit dit leven is ontspruit en waarin het wederom zal terugkeren.

Nog horen we het geruis van de wind door de bomen, alsof er een lichte storm op komst is. Toch herfst dus. Late zonnestralen proberen nog een web te vormen om je te boeien, voor ook dit toch erg mooie jaargetijde. Let u tijdens een boswandeling eens op die vaak fleurige paddestoelen. Zo heeft toch elk jaargetijde zijn eigen charme.

Zo ook houdt ons de geschiedenis bezig van onze plaats, van onze omgeving en zijn bewoners, telkens weer. Het lijkt soms wel of je er niet zonder kunt. En dat is ook eigenlijk wel een beetje zo. Want, op wat in het verleden is opgebouwd, werken we nu voort. In Bilderdijk's verzen lezen we "In 't verleden ligt het heden. In het nu, wat worden zal."

Dat is ook zo mooi uitgebeeld in de tentoonstelling "Ons Dinkelland", welke momenteel is te zien in het museum Natura Docet. Hier is door middel van woord en beeld de ontwikkeling gade te slaan van het Twentse landschap. Opmerkelijk hierbij is ook de wijze waarop de positieve rol van de mens tot uitdrukking wordt gebracht.

Dat is dan eens een keer een ander geluid bij de veelal negatieve geluiden, die we alom waarnemen. Want is het niet zo, dat de mens de eindeloos lijkende wouden, die ons land eertijds bedekten, heeft omgevormd tot akkers, weilanden en velden? De zo mooie paarse heide zou er zonder ingrijpen van de mens nooit geweest zijn. Denkt u zich dat eens in!

Bij deze expositie is zeker niet nagelaten te wijzen op de vaak verarmende invloed van de mens op het landschap, dit als gevolg van kunstmestgebruik en van de huidige moderne agrarische bedrijfsvoering. Eigenlijk zou u om dit goed te kunnen begrijpen het boek "Ons Dinkelland" eens moeten lezen. De laatste druk ervan dateert uit 1926. Juist een dezer dagen is hiervan -eindelijk- een herdruk verschenen. En dan zou u met dit boek in de hand de natuur in moeten gaan en de plekjes die meester Bernink daarin beschrijft moeten opzoeken. Dat zal beslist een beleving zijn. De tentoonstelling "Ons Dinkelland" is geopend tot 23 oktober a.s. en is dan ook beslist de moeite waard eens te bekijken.

In het vorige blad schreven we in het voorwoord, dat er bij de redactie nog exemplaren verkrijgbaar waren van het eerste nummer. Helaas moeten we u voorlopig teleurstellen. Zowel van het eerste als van het tweede nummer is de voorraad op. Er was veel belangstelling, hetgeen ook tot uitdrukking kwam in de aanmelding van nieuwe leden. We overwegen om van de beide nummers een aantal herdrukken te laten maken. Hierover hoort u de volgende keer dan wel meer.

Laat u dit blad ook eens aan kennissen of familie lezen, misschien spreekt het hen wel aan en is men ook geïnteresseerd om lid te worden van Heemkunde Denekamp. Men ontvangt dan automatisch dit blad. Gemakshalve treft u hierbij een aanmeldingsformulier aan, dat daarvoor te gebruiken is. Bij bestuur en redactie zijn meer formulieren verkrijgbaar.

We willen u nog eens vragen om reacties en om eventuele bijdragen voor dit blad.

Voor wie het geen al te grote inspanning is, pak eens de pen, of de telefoon!

De volgende keer willen we het onder meer hebben over de gebruiken rond het "huisslachten", die hier vroeger hebben bestaan. Hierover is nu nog wel het een en ander bekend: vetpriezen, slachtvisites, slachtborrel. Wie reageert hier eens op?

Hebt u overigens eens nagedacht over een toepasselijke naam voor ons blad? Toe, neem eens de moeite.

Denekamp, 24 september 1978.

de redactie.

vliegenzwam

Najaarsbijeenkomst

Op vrijdag 20 oktober 1978 vindt de najaarsbijeenkomst van onze heemkundegroep plaats in zaal Concordia te Denekamp begint om 8 uur 's-avonds. Voor deze avond hebben we uitgenodigd Ben Olde Meierink uit Overdinkel. Olde Meierink is onder meer lid van de Historische Kring Losser en heeft in het Jaarboek Twente van 1975 eens een interessant artikelje geschreven, getiteld: "Waar heeft de 'Losserbrughe" gelegen?" Ben Olde Meierink gaat ons bezig houden met zijn verhaal over het wel en wee van de Borg Beuningen en zijn bewoners: de van Twickeloe's, de Voet's, enz. De Borg Beuningen, die ook voor de ontwikkeling van Denekamp veel betekend heeft.

We hebben er alle vertrouwen in, dat hij ons deze avond weet te boeien, door middel van woord en beeld. U wordt aangeraden deze datum nu reeds te noteren, omdat hiervoor geen afzonderlijke uitnodigingen zullen worden verzonden.

Wel zal hierover nog een berichtje worden opgenomen in de krant.

Natuurlijk mag u introducees meenemen.

Graag hopen we op een goede opkomst.

onderwijs-tentoonstelling

Dit voorjaar was het 25 jaar geleden dat Willem Hendrik Dingeldein is overleden. Om aan dit feit en om de bijzondere persoon van Dingeldein voor Denekamp, Twente en zelfs ver daarbuiten enige aandacht te schenken, heeft het bestuur gemeend iets te moeten doen. Reeds in het jaarverslag 1977 is hiervan melding gemaakt. Er zou een publikatie komen bestaande uit verzamelde bijdragen van Dingeldein.

Daarnaast was het plan opgevat om bij die gelegenheid een tentoonstelling te organiseren. Helaas hebben we dit tot op heden nog niet kunnen verwezenlijken. De tijd van voorbereiding is gewoonweg te kort gebleken.

Daarnaast speelt mee het feit dat door Natura Docet eind dit jaar een expositie zal worden gewijd aan meester Bernink, die honderd jaar geleden werd geboren.

De realisering van onze "onderwijs tentoonstelling" zal dan ook nog wel enige maanden op zich laten wachten. We denken aan het voorjaar 1979, wanneer dan tevens de zogenaamde bloemlezing gereed kan zijn.

Voor de tentoonstelling zouden we echter graag over wat materiaal uit onder andere Dingeldein's tijd willen beschikken. Misschien kan iemand, die bij Dingeldein in de klas heeft gezeten, enige ervaringen vertellen. Mogelijk hebt u hier of daar nog oude schoolfoto's. Kijkt u eens na. Reacties kunnen doorgegeven worden aan het bestuur.

Bernink-tentoonstelling

Zoals hiervoor al is aangehaald wordt bij gelegenheid van de honderdste geboortedag van J.B. Bernink een tentoonstelling gehouden in "zijn" museum Natura Docet. Deze expositie zal plaatsvinden in november van dit jaar. De museumdirectie, welke deze tentoonstelling momenteel voorbereidt, vraagt (school)foto's waarop meester Bernink staat afgebeeld, brieven, kaartmateriaal, boekjes en andere dingen, welke bij zo'n tentoonstelling te pas kunnen komen.

Mocht u iets hebben en tijdelijk beschikbaar willen stellen voor deze expositie, dan kunt u daartoe contact opnemen met het museum (tel. 05413-1325). Als u de stukken liever niet uit wilt lenen, dan wil men er wel graag reproducties van maken.

Jaarboek Twente

Dezer dagen verschijnt weer een nieuwe editie van het Jaarboek Twente. De 18e in de serie, welke in 1962 begon, en steeds meer een graag gelezen boek wordt en in vele boekenkasten als onmisbaar wordt gezien.

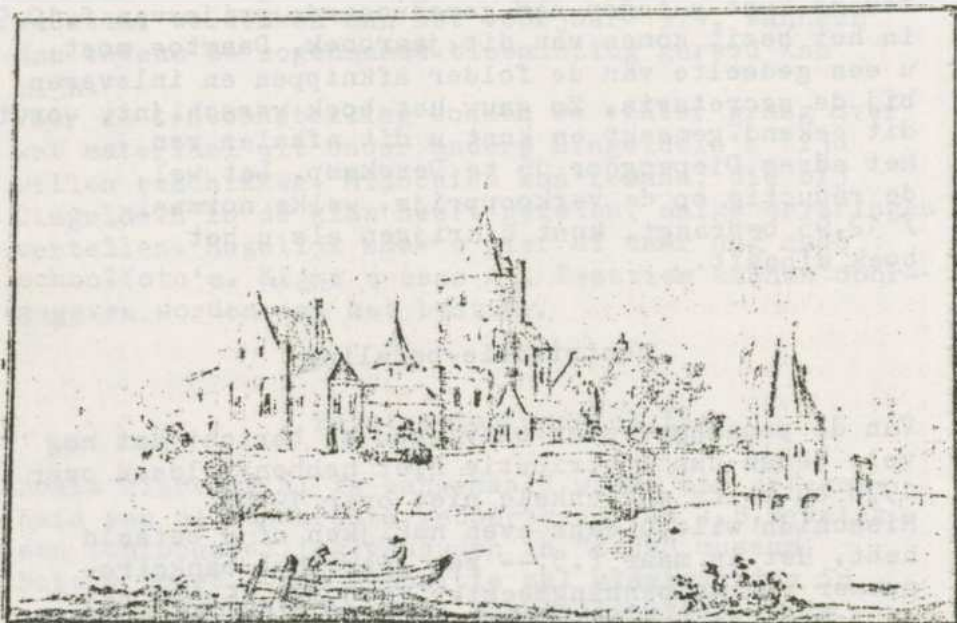
Het jaarboek 1979 is wederom rijk geïllustreerd, biedt weer een ruim scala aan artikelen over Twente en zijn bevolking, van nu en van vroeger. Bijgevoegde folder geeft u hierover nadere inlichtingen. Tevens kunt u tegen een gereduceerde prijs van f.10,95 in het bezit komen van dit jaarboek. Daartoe moet u een gedeelte van de folder afknippen en inleveren bij de secretaris. Zo gauw het boek verschijnt, wordt dit bekend gemaakt en kunt u dit afhalen van het adres Diepengoor 16 te Denekamp. Let wel, de reductie op de verkoopprijs, welke normaal f 12,95 bedraagt, kunt u krijgen als u het boek afhaalt.

contributie-betaling

Van de penningmeester ontvingen we bericht dat nog vele leden hun contributie niet hebben voldaan over 1978 en zelfs nog enkele niet over 1977.

Misschien wilt u eens even nakijken of u betaald hebt. Het is maar f.5,-- per jaar. Het bankgiro-nummer van de penningmeester is 59.57.16.547 bij de A.B.N. te Denekamp.

Zo mennig meanske kwam
In 't lèavn slecht te pas
Umdat è op zik nam,
Wat nèt te vólle was!

1 HUYSTELAAC of LACE. 1626 door de Heer van NIENDORT doen Springen

OP EXCURSIE IN LAGE

Zaterdag 16 september 1978 vond onder leiding van A. graaf Solms een eerste excursie plaats van Heemkunde Denekamp naar het Duitse grensplaatsje Lage.

Ruim vijftientwintig leden namen hieraan deel.

Lage telt ruim vijfhonderd inwoners. Oude grenspalen roepen thans nog herinneringen op aan de dualistische positie, welke dit plaatsje door de eeuwen heen heeft ingenomen. Immers zowel bij de vrede van 1648, als bij het zogenaamde Weense Congres in 1813 werd "vergeeten", waar Lage nu eigenlijk bijhoorde. Daarom is het ook niet verwonderlijk te weten dat Lage ruim vierhonderd jaar lang zo zijn eigen weg is gegaan. Al in de negende eeuw is er sprake van Lage, terwijl in de dertiende eeuw al wordt gesproken over een huis of burcht te Lage. De burcht die vele eeuwen zo'n roemrucht bestaan heeft gehad, voornamelijk vanwege zijn sterke verdelingspositie. Hierover straks nog iets meer.

Allereerst werd bekeken de watermolen, waarin een olie- en korenmolen is ondergebracht en welke voor enige jaren is gerestaureerd. Nog tot 1952 werd hier door de vader van de huidige vrijwillige molenaar met waterkracht gemaald. Daarnaast stond in de molen nog een 26pk dieselmotor opgesteld, die bij te weinig water ingeschakeld kon worden. De twee-rads-watermolen wordt al in de vijftiende eeuw genoemd.

Na de watermolen werd een bezoek gebracht aan het kerk van Lage. Rond de recente restauratie van dit kerkje is nogal wat deining ontstaan, toen bekend werd dat de kerkvoogdij onder andere de herenbank had verkocht. Na een actie van de Vrienden van Twickel heeft deze herenbank inmiddels een gedenkwaardige plaats gekregen in de Grote of Blasiuskerk te Delden. Toegegeven moet worden dat deze hoge bank niet meer zou passen bij het huidige nieuwe toch niet geheel van sfeer ontblote meubilair in de kerk.

Hoewel volgens Nederlandse normen voor restauratie van monumenten de vloer zou zijn voorzien van zandsteen, doen de nu gelegde rechthoekige Noorse leisteen het geheel niet onaardig, hetgeen wel zal komen door de gedekte grijze kleur. De in de kerk aanwezige zandstenen vloer bleek na verwijdering uit grafstenen te bestaan, die men omgekeerd in de vloer had gelegd. Nadat de Heimatverein van de Grafschaft Bentheim zich ermee had ingelaten, is men tot de conclusie gekomen, dat deze stenen beter bewaard konden blijven. In het Stifftkerkje van Weerselo heeft men ze destijds aan de binnenkant verticaal tegen de muren geplaatst. In Lage heeft men ze een echte kerkhofplaats gegeven. Links naast de kerk in het grasveldje kunt u deze stenen bekijken. Stenen met fraaie wapenschilden onder andere van de "Wiedenbrügge"s". Slechts het orgel is nog niet gerestaureerd. Dit zal echter nog geschieden. De totale kosten beliepen zo'n 30.000 mark. De kerk is in 1687 gesticht door de weduwe van Johan van Raesfeld op Twickel, zoals blijkt uit een gedenksteen boven de hoofdingang van de kerk: "Anno 1687 den 11 juny is den eersten steen gelecht an deese kercke door vrou Amadea van Flodroff weeduwe van Raesfelt".

Tot 1688 behoorde Lage tot het kerspel Uelsen, waartoe het sedert 800 reeds was ingedeeld. Vanaf 1688 bezat Twickel het patronaat over deze kerk. Pas sedert enige maanden is dit voorrecht opgeheven door A. graaf Solms, een neef van de enkele jaren terug overleden baronesse Van Heeckeren van Wassenaer, de laatste bewoonster van Twickel.

De eerste diakenen van de Laagse gereformeerde kerk, Groll en Meilink, boden een tafel met daarop de tien geboden en de geloofsbelijdenis aan. Dit wandbord hangt nu nog boven de zijingang in de kerk. De eerste predikant was F. Crull. Op een bord links achter in de kerk staat een gebed, dat de predikant Visch gemaakt heeft en dat eindigt met "Want houd dit voor gewis dat Gott die selve is die 't HOOGE kann verlagen en 't LAGE kann verhoogen".

Vóór in de kerk hangt een bord, waarop het wapen van "Wassenaer" voorkomt, alsmede een bijbehorende verklaring.

Na bezichtiging van de grafstenen buiten de kerk werd het in de tuin van de oude theeschenkerij herbouwde bakhuis bekeken. Dit bakhuis is elders afgebroken. Links voor het gebouwtje staat een oude grenspaal, welke stond naast de boerderij Lohuis te Breklenkamp. Deze boerderij stond met de ene helft op Nederlands, terwijl de andere helft Duits grondgebied was. Bij een grenswijzing is de boerderij nu helemaal in Duitsland komen te liggen. De steen was toen dus overbodig. De ene zijde vermeldt N(ederland)69, terwijl de andere kant de letter H(annover) met het jaartal 1824 toont. Dit duidt op het op 2 juli van dat jaar gesloten verdrag van Meppen.

Tenslotte werden we nog in de gelegenheid gesteld de zogenaamde ruïne te bekijken. Deze ligt binnen de grachten op het terrein van het heren-of rentmeester-huis. Welig tierende begroeiing heeft zich in de drieëneenhalve eeuw, dat de ruïne erbij ligt, meester gemaakt van de stenen massa. Zelfs grote beuke- en eikebomen hebben wortel geschoten in de funderingsrestanten. Welhaast onnatuurlijk toch waar.

De burcht of het huis, zoals het vroeger ook werd genoemd, wordt al vermeld in de twaalfde eeuw. In 1450 is het slot zeer grondig hersteld. Uit de afrekeningen van bouwmeester Dirk Judas blijkt ondermeer, dat niet minder dan 665.700 bakstenen zijn verwerkt. Daarbij is dan nog geen rekening gehouden met de nodige zandstenen voor fundering en ramen. Een laatste grote verbouwing vond plaats in 1591. Uit een pentekening uit de zeventiende eeuw blijkt hoe het huis er daarna uitgezien moet hebben.

En als we daarbij het restant bekijken, kunnen we ons daadwerkelijk voorstellen, dat men in 1450 zoveel stenen nodig heeft gehad. De ruim een meter dikke buitenmuren getuigen hier wel van.

De laatste verbouwing was echter maar van korte duur. Want in 1626 werd aan Caspar van Ewsum, Heer van Nienort, Overste van Ernst Casimir, Graaf van Nassau-Dietz, na de bevrijding van Oldenzaal, het bevel gegeven, het huis "Ter Laagh" te verwoesten. De bewoner, de heer Von Kettler, mocht het slot voordien verlaten, waarbij hem toegestaan werd, zijn eigendommen mee te nemen. Nadat Von Kettler was vertrokken werden enige vaten met kruid in de kelders gezet, en werd de burcht opgeblazen. Een burcht die op een roemvol verleden kon terugzien.

De Von Kettler's hebben de heerlijkheid Lage toen maar verkocht. Sedertdien is aan de ruïne niets meer veranderd. Slechts de tand des tijds heeft eraan geknaagd. De natuur heeft het met haar schoonheid overweldigd.

Jammer is evenwel dat een poging tot restauratie van de toren, waarin de gevangenis was ondergebracht, totaal mislukt is te noemen.

Wat nog overgebleven is uit die tijd, is een deel van het voormalige rentmeesters-of herenhuis. Het eerste rentmeestershuis is gebouwd in 1686, vlak voordat de kerk werd gesticht. Mogelijk is het gebouwd op of uit restanten van een eerder bouwhuis, dat daar gestaan kan hebben. In 1763 is, zoals blijkt uit een gedenksteen, een nieuwe herenhuis gebouwd.

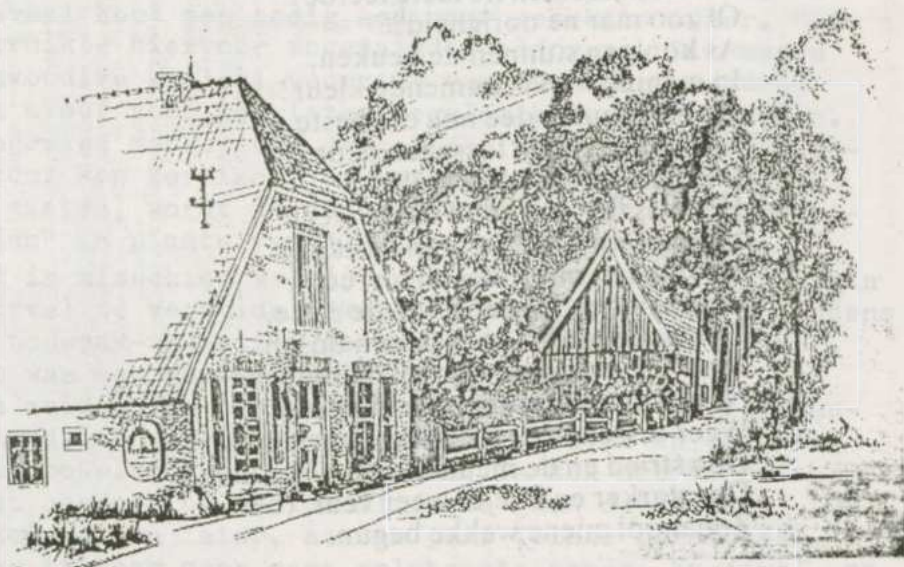
Op het rentmeestershuis hebben ook de Wiedenbrügge's gezeten, waarvan enkele grafstenen naast de kerk liggen. Tevens heeft ook de in Breklenkamp bekende richtersfamilie Zeegers hier gewoond. Rond 1800 was Zeegers hier voor graaf Jacob Unico Wassenaer rentmeester van de goederen van Twickel. Deze Zeegersfamilie heeft gedurende lange tijd een nauwe relatie gehad met Breklenkamp en het Huis. Nu nog herinnert hieraan het kleine particuliere kerkhof bij het Jonkershoes te Breklenkamp, waar een Zeegers begraven ligt.

Na bezichtiging van al deze bijzondere gebouwen heeft menigeen nog genoten van een rondwandeling door het bos en over de "brink" met zijn zes(arbeiders)boerderijtjes, terwijl een korte pauze bij de theeschenkerij de excursiemiddag beëindigde.

Vrijwel alle bijzonderheden die we hebben waargenomen zijn nog steeds-al sedert 1634, toen Johann van Raesfeld, drost van Twenthe, het bezit Lage in handen kreeg, (zij het af en toe onderbroken)- eigendom van Twickel.

Denekamp, 17 september 1978

H.Boink.

de watermolen met theehuisje
in Lage (pentekening van B.A.Knoop)

Mooien harfsdag

Ik stunn' an ne watermölle,
Het water det soezen der deur,
En al mar van achtern ofan zung't
Zien lokkende leedtien mij veur.
Ik stunn' an ne watermölle,
Eans middel in Twente in nen bosch...
't Was net o-k der neet van kon scheiden.
't Was net o-k mar blieven door mos...
Ik stunn' an 't verweerd', oale muurtien,
Det hadde klimop um de kop,
't Was net of 't mij vreugen: 'Noew röst oew,
En et oewe brugge hier op.'
Ik heuren de veugele fluiten,
Den eenen dee 'n aandern bescheid.
't Was misschien ne laete leefde?
Of zoo mar ne oorigheid?
As konigen stunnen de beuken,
In mantels van vlammeende kleur!
De harfszonne dee nog eer beste,
En spöllen der al tusschen deur.
Ik stunn' an ne watermölle...
Het was der zoo good um te wèen,
Want al wa-k der heuren en zagge,
Det maken mij blij en tevrèen',
Ik scheidden mar noo van de röste,
Den gollenen glaans van den bosch...
Mar 't lèven det reup mij, ik mogche
Neet langer door teumen, ik moss'
Weer tusschen de drukt' en de meènschen,
Den stried en de meuite..., mar 'k stunn'
Der starker en bliej er weer veur, toew
Zoo mooi miene wekke begun.

1935

uit: "Weej noch?"
van Johanna van Buren

Voor zover ik weet is archeologie vrijwel de enige wetenschap, die het niet kan stellen zonder amateurs. En de archeologen, gevormde specialisten, geven dit ook grif toe. Zij weten alles van moderne ouderdomsbepalingen en wetenschappelijke opgravingsmethoden, maar wat zouden zij moeten aanvangen, als niet de amateur hen de plekken aanwees, waar het wel eens interessant zou kunnen zijn een verder onderzoek in te stellen. Voor de amateur geldt dan ook alleen maar: kijken, waarnemen. En vooral, de gegevens doorspelen naar de "vakmensen".

Zo kwam uit opgravingen, welke deze zomer zijn verricht bij Haaksbergen aan het licht dat daar zo'n duizend jaar terug al ijzer werd gesmolten.

Een flinke hoeveelheid ijzerslakken en houtskool, as en brokken leem kwamen daar tevoorschijn.

Hierna ziet u hoe zo'n ijzersmelterij werkte en hoeveel hout men nodig had voor een kilo ijzer. Men gebruikte hiervoor zogenaamde veldovens. Dit waren eenvoudige kuilen, voorzien van een lemen wand en een sleuf voor het laten wegvloeien van de slakken. Aangezien men op een dergelijke wijze niet de temperatuur kon bereiken, om het daarna ontstane produkt te gieten, wordt in dit verband dan ook van "Smelterijen" in plaats van "Gieterijen" gesproken.

Het is misschien wel interessant om dit met een klein voorval te verduidelijken. Ik kwam deze zomer, tijdens de bouwvak-vakantie, per auto door het dorp Losser.

Het was een gewoon familie-uitstapje.

Ten zuiden van het dorp werd een nieuw stuk weg aangelegd, er waren nieuwe sloten gegraven en een hoog stuk bouwland was aangegraven. Ik kon het mijn familie niet aandoen om onmiddellijk te gaan snuffelen.

Enkele dagen later, na een paar flinke regenbuien, ging ik toch maar eens polshoogte nemen. En jawel, na een halfuurtje zoeken had ik een flinke handvol scherven van oud, bros aardewerk verzameld. Deze zijn op vele plaatsen te vinden. Meestal worden ze met urnscherven aangeduid. In het algemeen niets te maken met graf-urnen. Het zijn meestal resten van gebroken huishoudaardewerk, kookpotten dus. Ook vroeger moest er eten gekookt worden.

Er waren toen nog geen winkels, waar men de nodige potten en pannen kon kopen. Dus zat er voor de vrouw niets anders op dan de potten zelf te maken. Deze boetseerden zij uit klei, waarna ze werden gebakken. Er is wel wat veranderd in die tijd.

Maar terzake. Behalve de scherven vond ik nogal wat ijzerslakken en enkele stukjes vuursteen. Genoeg om toch de Historische Kring Losser op de hoogte te brengen, met het verzoek om ook drs. Verlinde, de provinciaal-archeoloog, in te lichten. Dit gebeurde prompt. De heer Verlinde nam contact op met mij en verzocht de zaak nog eens in het oog te houden. Ik heb er nog enkele keren gezocht en vond nog wat materiaal. Toen Verlinde op de plaats een onderzoek instelde, was ik juist op vakantie, maar ik had hem voordien het materiaal laten bezorgen.

Na mijn vakantie hoorde ik dat de archeoloog de zaak onderzocht had, waarbij overigens geen graven aan te pas kwam. Wel meende hij dat in het talud van de weg nog een klein afvalkuiltje kon zijn. Op zijn verzoek heb ik dat later voorzichtig onderzocht. Wederom kwamen weer de nodige scherven, gebakken kleibrokken, ijzerslakken -sommige zelfs met mooie vloei-structuur- tevoorschijn.

Wat waren nu de conclusies van de archeoloog? Op de betreffende plaats bevindt zich vrijwel zeker een nederzetting uit de inheems-Romeinse tijd, ongeveer eenzelfde nederzetting als die welke enkele jaren geleden is opgegraven op de Borghert in Denekamp. Daarop wijzen onder anderen de gevonden scherven, die het typische van die tijd vertoonden, namelijk een verdikte rand. Er was verder ook nog een scherfje bij van import-Romeins aardewerk. De vele ijzerslakken en brokken gebakken klei wijzen op ijzerbewerking. Met een beetje fantasie zou je je kunnen voorstellen, dat daar misschien wel één van de zwaarden werd gesmeed, waarmee de Romeinse legioenen van Varus in het Teutoburgerwald-toch niet zo ver weg van hier- werden verslagen. Wie weet.

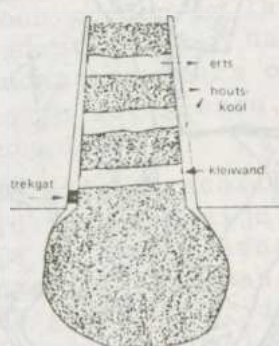
De ontdekking zal voorlopig niet leiden tot een opgraving, zoals die in Denekamp heeft plaatsgevonden. De opgraving in Denekamp heeft al een schat van gegevens uit die tijd-zo'n 100 á 200 jaar na Christus opgeleverd. En zo'n opgraving als die in Denekamp gaat tonnen kosten.

Och, het waren maar zo'n paar handen vol scherven. Maar er is wel weer een stukje ingevuld op de oudheidkundige kaart van ons Twente, waarop nog vele blinde vlekken voorkomen.

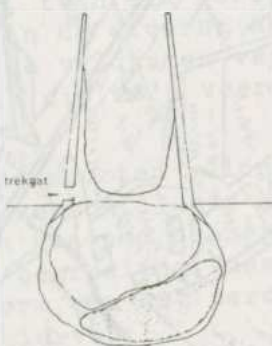
Waarom zou u ook niet af en toe goed om u heen kijken? Heus, wie zoekt zal vinden. Ook zonder graven.

Denekamp, 6 september 1978.

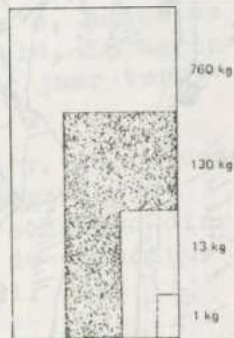
J.A.Veldhuis.

Een stoven voor het stoken, gereed met wisselend lagen houtskool en erts, ten dele ingegraven.

Oven bij het einde van de bewerking; het onderste deel van de oven is gevuld met slakken en ijzer.

Bereiding van moerasijzererts. Om 1 kg bruikbaar ijzer te bereiden uit 13 kg moerasijzererts, werd 130 kg houtskool (760 kg rekenhout) gebruikt.

Gemeente **DENEKAMP** 8-9-10 } *Verrekening
huur Ned. Wild*

Section **G**, 5th flad

E. Ford

Басмалы

11 de Visser

12-4 Turk Hill

γ[†]β[†]αδ

NOSSELT

Gedeelte van een kadasterkaart, waarop de omgeving staat rond het voormalige Huis Harseveld - 1937
De veldnamen, die hierin staan vermeld, zijn verzameld en opgetekend door de schrijver van het verhaal hiernaast.

100

Norman
Grobble

6462

Section 1

Buskamp based

Bushcamp Kaamp

Road insect

Eclectic

Reckherhof

Schiffhärt

Primo

Wat verstaat men eigenlijk onder veldnamen?

Letterlijk genomen de naam van een stuk grond, (weiland, bouwland, bos, en dergelijke). Maar er zijn echter nog meer veldnamen. Ook een moeras, een beek, een boerderij, een brug, een afzonderlijke boom, heeft vaak een eigen naam, zoals "het Deep'ngoar", "de Enkterbeek", "erve Brandehof", "Schiphorstbrug", "de Kroeseboom".

Onbewust gebruiken we nog dagelijks veldnamen, denkt u maar aan "'n Borghert", "'n Veldkaamp", "'n Janskaamp", "'n Klokk'nberg", "'n Kerkeresch", "de Potmaot".

Vroeger, toen er nog geen kadastrumnummers bestonden, was men, vooral bij het opmaken van koopakte's, hypotheekakte's, testamenten, enz., wel aangewezen op de namen van percelen. Men omschreef een stuk grond dan bijvoorbeeld als volgt: "Een stuk zaailand, groot $2\frac{1}{2}$ schepel, genaamd het Bonte Stukke, gelegen op den Westeresch, tusschen het land van jan Bouwhuis en het Vicarieland".

Toch werden er later, toen elk perceel een eigen kadastrumnummer had, in de diverse akte's, naast de kadastrumnummers ook de veldnamen vermeld. Er waren zelfs notarissen, die dit zo'n veertig jaar terug nog deden.

Er zijn verschillende soorten veldnamen, welke vaak in te delen zijn in verschillende categorieën. Zo zijn er veldnamen genoemd naar personen en dieren, naar de aard van de begroeiing, naar de structuur van de grond, naar de vorm van het perceel.

Enkele voorbeelden hiervan:

naar personen: "Knippersmaot", "Kienhoespad", "Schuurboer zien'n Dinkelkop", "Reekersgoarn", "Nosseltböske", "Pallandspad", "Dominee's Höfke", "Scholtenauw-es".

naar dieren: "de wolfskoel", "'n Reebrink", "'t Ottersgat", "'t Hazenkempke".

naar de aard van de begroeiing: "'t Elzenböske", "'n Dann'nkaamp", "'t Eek'ndal", "'t Hulsheuke".

naarde structuur van de grond: "de Leemkoel", "'n Steenakker", "de Törfmaot", "de Venkoel".

naar de vorm van een stuk grond: "de Lange Maot", "de Lutke(=klein)Maot", "'n Dreetip", "'t Hakmes".

Soms is er een verklaring, waarom een stuk grond een bepaalde naam heeft.

"'n Allemanskaamp" bijvoorbeeld zou zo heten, omdat verschillende mensen hiervan een stuk grond in gebruik hadden.

Nemen we bijvoorbeeld "de Ovelgunne", reeds eerder genoemd in het artikel over het erve "Bodden Kuiper", dan komen we tot het volgende. In een akte, afkomstig van dit erf, staat dat "Johan Bode en sijne huisvrouw Zwenne ene andere huysstede krijgen toegewezen van de marke Noord Deurningen, "In tijt des krijges, unde mede bevurchtende sijnes veres naberen."

Dit houdt in dat het in oorlogstijd was en de naaste bureu te ver af woonden om de plunderende soldaten tegen te kunnen gaan.

In het Middennederlands woordenboek wordt de naam "overgunne" verklaard als: "Mytische benaming voor de woonplaats van de duivel". Dus wel een toepasselijke naam voor een plaats waar het niet deugde.

Door middel van veldnamen valt in een bepaald gebied wel eens af te leiden, dat er vroeger iets bijzonders geweest is. Zo kan uit de veldnamen, welke op het Harseveld voorkomen, worden afgeleid, dat daar vroeger een voornaam huis gestaan moet hebben (is gesloopt in 1848).

Namen als "de Plaats", "den Hoogen Hof", "den Laagen Hof", "den Achterhof", "den Bloemgaarden", "het Weidepark", spreken in dit verband voor zichzelf.

Toch moet met de uitleg over de betekenis van veldnamen voorzichtig worden omgegaan. De eerst of meest voor de hand liggende verklaring is vaak niet de juiste. Om maar enkele voorbeelden te noemen. De nu zo geheten "Eurowerft" zou oorspronkelijk de naam "de Vèrgte" hebben gehad, is later echter in de volksmond "de Verft" genoemd. Dit is afgeleid van "vergert" en "vergùr", hetgeen boomgaard betekent. Nabij de St. Nicolaas-stichting ligt het, nu geheten "Vingerrot", oorspronkelijk genaamd "Winderot". Naast Aveskamp ('n Schopp'n), ligt een stuk grond, momenteel genaamd "'n Koaln Kaamp".

Een notaris omschreef het in een koopakte als "de Kolenkamp". Wijlen W.H.Dingeldein schrijft echter, dat dit stuk grond "de Kuilenkamp" heet, genoemd naar het "erve Kuilen".

Een veldnaam moet dan ook niet worden ver-Nederlandsd. Hierdoor gaat vaak de juiste betekenis ervan verloren.

Dit blijkt overduidelijk uit de aanduiding Akker-maten, waarmee een straat in de woonwijk het Diepen-
goor te Denekamp enige jaren geleden werd begunstigd. Uit oude geschriften blijkt evenwel dat hier wordt be-
doeld "Achterste Moat'n"

In tal van Twentse plaatsen komt de veldnaam Maal-
land, Maland(-laand) voor. Vaak zijn het percelen
van geringe grootte aan de rand van of op de helling
van hogere gronden gelegen, soms vrij lage en natte
kommen. Meestal worden ze als gaarden (=tuin) gebruikt
of zijn ze met gras begroeid.

Een veldnaam is nauw verbonden aan een bepaalde
streeknaam. Namen als bijvoorbeeld: "'t Vaertien", "'t
Diekien", "'t Mäögien", welke onder meer in Drente voor-
komen, hoort men in Twente niet.

Zelfs moet rekening gehouden worden met het onder-
scheid in dialect, tussen de verschillende plaatsen.
Voorbeeld: 'n Béérg-'n Báárg, de kéérk-de káárk.

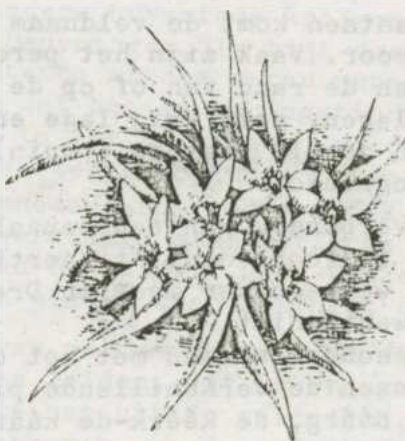
Wat nu zoal met veldnamen te doen? Zoals hiervoor al
stond te lezen kunnen deze namen een belangrijk hulp-
middel zijn bij de (straat)naamgeving. Hierdoor blijft
een historische band zichtbaar.

Jammer genoeg dreigt nu het gevaar, dat als gevolg
van verschillende ruilverkavelingen vele veldnamen gaan
verdwijnen. Ook komt het door het feit dat vele kleine
percelen met een eigen naam, samengevoegd worden tot
een groter perceel, met vaak ook nog een andere eige-
naar.

Daarom is het de hoogste tijd om de veldnamen te inven-
tariseren, op te schrijven, zodat ze ook voor het na-
geslacht bewaard blijven!

Denekamp, 25 augustus 1978.

J.A. den Ouden.

DE HILGENHORST

De nieuwe basisschool aan de Oude Dijk te Denekamp heette tot voor kort Wilhelminaschool. De school heeft nu een nieuwe naam gekregen: "de Hilgenhorst". Een nieuwe naamgeving met een zeer oud woord. Het terrein, gelegen tussen de nieuwe school en de boerderij van Derkman (Elferman) in Berghem, was eens een hooggelegen stuk grond. Nu is het grotendeels afgegraven. Deze voormalige hoogvlakte heet de Hilgenhorst, en is nooit in cultuur gebracht, ondanks haar gunstige ligging daarvoor.

Wijlen W.H.Dingeldein trachtte in zijn boek "Het land van de Dinkel" deze naam te verklaren. Misschien heeft er vóór de hervorming een "hilgenbeeld" of een "hilgenhuusken" (heiligenbeeld of wegkapelletje) gestaan.

Mogelijk dateert de naam uit heidense tijden en is het een gewijde plaats geweest. Er zijn ook urnen gevonden, welke dagtekenen uit de tijd omstreeks het begin van onze jaartelling. Dingeldein vraagt zich af, waarom deze hoogte, zo vlak bij het dorp gelegen, niet in cultuur is gebracht. Het antwoord op deze vraag zou zijns inziens moeten zijn, dat deze plek, waaraan onbewuste herinneringen uit een heidens verleden waren verbonden, werd geschuwd en gemeden.

Vóór deze veronderstelling, dat de naam Hilgenhorst uit vóórchristelijke tijden afkomstig is, pleit ook het volgende. In het "Jahrbuch 1976 des Heimatvereins der Grafschaft Bentheim" is een studie opgenomen over "Flurnamen", dit zijn veldnamen. Daarin komt onder andere de naam "Hillgenboilt" voor; een veldnaam uit de omgeving van Uelsen. De auteur van dat artikel vermoedt, dat deze veldnaam van heidense oorsprong is. Duidelijk lijkt me hier sprake van verwantschap tussen de namen Hilgenhorst (bij Denekamp) en Hillgenboilt (bij Uelsen): beide namen betekenen namelijk hetzelfde: "heilige hoogte".

Denekamp, september 1978.

Gaus Goorhuis.

Een Bruiloftsdisch omstreeks 1630.

Hennik was de tied datte érg har kregg'n a wear 'n paar joar veurbie en hee begun toch wa zun betken an vekearing te dènk'n. Dat los-vaste gescharrel, dan met diss'n en dan met den, wass'e 'n moal zat. Trouwens: dat oonder 'n droad henvrett'n was em ok 'n moal naa slim opbrokk'n, en toen konn'e met 't leuge ploogstel op 't hoes anrapp'n.

He har der al is met de oale leu oàver proat en dee vunn' ok datt'e is noa 'n geschikt vrowmèenske oet mos kiek'n.

Ze vunn'n ok dat ze nich alns meer alleen konn'n doen en datter is fleenke jongeleu op 't spulleke moss'n.

"Wie hebt die hier 'n mooi spulleke opbouwd en noe möstoe ok zorg'n dat' vedan geet".

Hennik proat'n der ok is 'n kear veurzichtig met zien'n kammeroad oawer en dèn zea: "Ik heb die de leste tied vaak op Trui an zeen loer'n. Met Trui kaans de plaank nog wa 'n kear glad krieg'n. Met hear moo wi'k nog nich drek zegg'n, mer met Trui zien vaa bis zoa nog nich kloar met. At'tèn 't gat veur'n toen trek, mag Oonz'n Leev'n Heer der wa bestrien'd op 't dak goan zitt'n, aans rapt'ie de pann'n um de oar'n hen".

Hennik proat'n der nog is met Truiken oawer en op nen oavnt har Hennik 't kist'n-tuug antrokk'n en gung'e noar de oale leu van Trui hen.

East wör de wat hen en wier proat, mer toen kreeg'n ze 't oawer Trui en trouw'n. 't Wör 'n luk stil en toen vrög Jens: "Hoe groot is bie oe 't spulleke, hoevöl beest' hej en hes zölf ok nog nen spoarstuuver in de achterboks?"

Want dat vun Jens völ belangrieker dan of ze wà genug van mekaar heul'n en zoawat.

Toen Hennik 't ziene verteld har, vreug Jens an Hanna: "Nò vrouw, wat zeps doe de van?"

Noa efkes noadenk'n zèè 't mèenske: "Joa, ik wett' ok nich, doe möst mer wett'n".

"Veruit", zèè Jens, "dan möj't mer is met mekaar prebeer'n".

Trui leut Hennik droet deur de boundeur en ze leup'n um t'hoes noar 'n niendeur, want doar har Hennik siene fietse stoan.

Ze proat'n nog efkes noa, hoo't goan was. Hennik stum met de rugg teng'n stiepel an en Truiken stun veur't hoonegat. Ze wann'n toch wa'n betke blie, dat't zoa goan was en Hennik zèè: "Trui, ik low, ik heb de plagg'n op 't dröge".

Noadat ze 'n paar joar met mekaar vrieft hann', -de oale leu wann' in dee tied ok a'n moal of wat bie mekaar op bezeug ewest en konn'n 't oarig good met mekaar vinn'. Allenig bie één zo'n bezeug kwamm'n de noabers 't spit breng'n. Ze begonn'n is te proat'n oawer trouwen. 'n Dag wor vaststeld en de noabers kreeg'n der bod van. Toen gung de drokte an.

De brulft'n-neugers gung'n an'tewerk, aand're keals gung'n woaghoalt haal'n veur'n boag'n, de vrouwen maak'n roade en witte pepier'n reuskes. Der wor proat oawer't broedskleed veur Trui en of Hennik 't zied'n kipske of 'n hoog'n zied'n op sol zett'n.

Daags van teveurn wor'n boag'n opzet, nen anstrieker har der ne mooie plaat in emakt met "Hulde aan het bruidspaar" der op.

Precies op tied kwamm'n de noabers met de zeilwaangs anveurn, 't zeil an wearskaanten van de kleedwaangs was opröld, zoada'j der dwes deurhen konn'n kiek'n.

'n East'n was de broedswaag, den was ok 't mooist vesierd met greun en reuskes, zölfs de peerde hadd'n 'n reuske op de oagklapp'n en der zatt'er ok nog een boun op de zwöp. Achter de waag was de broedskoo vast-bunn'n.

Toen ze allemaal op de waangs zatt'n en 'n veurman op't kistke, gung 't los.

Jan van Hendriksman har'n tækbuul metbrach en den spöll'n: "Ziet, daar komen onze broedertjes aan". Onnerweg stunn'n netuurlik de meuters met'n sleet oawer de weg en toen mos de foezelkann veur'n dag komm'n en allemoal kreeg'n ze nen Jan Doedel oet'n grösmeierke.

Toen gung 't noar 't gemeentehoes en later noar de kerk en toen noar't café, waar de brulft besteld was. East de dagbrulft, waar de noabers van de broed kwamm'n met de hooner dee ze vang'n hadd'n en toen wör der oarig viert.

In 'n noamiddag was't ettenstied en dat was onwies: twee tellers hoonersoep, zat vlees en tuffel, dree soort'n greuntes en 'n opgemaakt bötterke noa. Der wann'n de verschillende dee zett'n boksenboard op 'n vrethaak'n.

De oawnt-brulft dee was bie Trui op de boerderij. Het broedspaar met de oale leu zatt'n in de beste kamer achter ne mooie glaaz'n kan met road zeut en 'n road strik'ken deran en an de gleeskes zat ok'n road strik'ken. Het brulft'nvolk was op de dël. Doar har 'n kastelein ne tapkast toozet in 'n koostal tusken de vezzels. Doar spöll'n ok de mesiek: twee trekharmonikaas en ne trom. En der wör daanst en zung'n en droonk'n dat'ter ofgung. Der was'n ok wa dreehonderd man.

De vroleu hadd'n allemoal nen toet'n met sokker en nen lang'n leppel um te reur'n bie sich. 'n Sokker deed'n ze in 't bier, aans luss'n ze't nich, en der wör ja allenig mër bier scheunk'n. 'n Sokker haad'n ze in nen buul, dee ze an de veurkaant onner'n rok dreug'n.

Mer deur alle gezelligheid was't zoa tien uur. En toen was de brulfte ofloop'n. De meeste maanleu hadd'n toen aans ook wa 'n mooi spier achter'n taand en de vrowleu maak'n dat ze der met noa hoes hen kwamm'n.

Th. Looman.

Waar leefde is, koop aorigheid vanzölm

MARKE Noord-Deurningen

Onlangs stond in de regionale dagbladen iets te lezen over een geschil dat de boeren uit Noord Deurningen hadden over een stuk grond nabij het zogenaamde Zunnehoes. "Wij hebben geen niemandsland bij het Zunnehoes in beslag genomen. Het is ons land, dat door de ruilverkavelingscommissie ons is toebedeeld. Het terrein is van de marke Noord Deurningen en die marke bestaat wel degelijk", aldus de Noord Deuninger boeren over dit stuk grond naast de voormalige boerderij, welke inmiddels is verkocht.

Het bestaan van die marke wordt nog bevestigd door belastingbrieven, waterschapsrechten waarop staat "de marke Noord Deurningen".

En wij dan ondertussen maar denken dat er geen marken meer bestaan.

uit een Holtink van 4 oktober 1708

Nadat het markeboek van Robert van Ittersum tot Noord Deurningen gedurende enige tijd aan Gerrit Kuiper, als Goedsheer van de Brandehof was overgegaan, heeft deze in overleg goedgevonden om de onderscheidene goedsheren van Noord Deurningen heden uit te nodigen voor deze holtink, waarbij hij zich laat assisteren door doctor Theodoor Wijnties.

Als assessoren(=bijzitter) waren bij deze holtink aanwezig pater Prior ten Dam van het Klooster Frenswegen, doctor Perzonius, voor Gevert Major Baron van Heijden(van het Huis Ootmarsum).

De aanwezige goedsheren waren de burgemeester van Ootmarsum voor het erf Nossel en de douarière Op den Berge van het Huis Harseveld.

1. De douarière Op den Berge klaagt dat Westerhof niet voldoet aan de resolutie van 28 juni, waarbij hem verboden werd door te gaan met het maaien van plaggen bij het Horsthuis.

Besloten wordt erop toe te zien dat de bedoelde resolutie alsnog wordt nageleefd.

2. Op 1 mei 1660 is besloten dat geen van de markengenoten turf of brandplaggen in of buiten de marke mag verkopen. Dit wordt nu nog eens weer bevestigd. Op overtreding hiervan wordt een boete gesteld van twee goud-gulden op iedere vracht die vervoerd wordt, en welke boete terstond moet worden voldaan bij de Holt(richter).

3. De markerichter Gerrit Kuiper heeft zelf ook klachten en wel van inwoners uit het dorp Denekamp, die vlak bij zijn erf plaggen maaien. Hierop wordt besloten dat tegen elke overtreding hiervan een boete verschuldigd is van vijf goud-gulden per vracht.

4. De beslissing van 10 september 1706 met betrekking tot het nieuwe "getimmerte" of huisje in de kamp van Gerrit Westerhof wordt geïnhareerd(=bevestigd).

5. In de holtink van 10-9-1706 is besloten dat Jan Calters voor zijn huis een "uitdrift" moet betalen, of dat hij zijn huis door de boermannen zou laten opruimen. Dit laatste is de boermannen aanbevolen. De boete was bepaald op 50 mud haver. Thans is gebleken dat er niets is betaald en dat het bouwsel ook niet is verwijderd. Daarom wordt gesteld dat tussen nu en a.s. mei deze beslissing alsnog zal worden uitgevoerd. Mocht men in gebreke blijven dan geldt dezelfde boete.

Verder zijn er nog klachten gekomen dat Albert Smit uit Denekamp plaggen maait en schadden steekt in de marke Noord Deurningen.

Deze vervoert hij dan naar zijn huis en kamp. Hierop is besloten dat Albert Smit moet aantonen in hoeverre hij gerechtigd is in het maaien van plaggen in de marke Noord Deurningen.

Tenslotte is er nog een probleem rond het plaggen-maaien tussen Maatman en Nossel in "den Kolden Mersch". Ook hierover hadden de goedsheren op 10 september 1706 al een beslissing genomen.

Hofte des Markenbochs in marcke
Noord Deurninge Aen Gerichte Ollmar
senca. Anno 1605 den
29^{en} may.

De haren van den Edele, sijn die Heeren van
Noord Deurninge, met luttelste verdragen
2. Deurninge.

Wij, A. A. A. als gestelde, gesworen die marcke Noord
Deurninge Loven en Sworen dat wij die marcke die
Dijste ende Willen, na onser luttelste verdragen, also dat
den soldt geschieden, geen andere gittinnen, noch tofste,
noch tinnichtingen, gemarckel werden sollen, en sy
met Consect der Holtrechtel end der sijntheden
Gerechtelken, oft welck deselven op den selfsack sullen
verdragen end geendeneit sullen. Voorts Loven
wij in allen die marcken best die den end vergen
wat vergen is, end datte off sine opvinding
ontwikkende end vergen op teverden die
tijtlycke Holtrechtel in de loren, die was
selpe end edel, end sijn heylige Evangelien.

verklaring waarmee het markenboek van
Noord Deurningen anno 29 mei 1605
aanvangt.

Een tiental jaren daarvoor was hierover door doctor Wijnties en Hendrik Froon al eens een rapport samengesteld. Dit rapport werd aan het slot van deze holtink ter hand gesteld aan de gecommiteerden. Op de volgende vergadering van goedsheren zou hierop dan teruggekomen worden.

Ondertekend (voor zover leesbaar)
-Geert Cuiper(markenrichter)
-Theodoor Wijnties als assistent
van de markenrichter
-J.H.Dam, voor het Klooster Frenswegen.

Nadat de vergadering was gesloten, klaagden de boermannen dat Blockman een "toeslag" heeft gemaakt op de Nieuwe Dijk. Blockman gaf hierop te verstaan dat hij de toeslag had gemaakt op zijn "boerdeel". Maar een boerdeel bestaat voor een volle boer, of 'waar' (volledig stemgerechtigd in de marke) uit een halve mudde land, terwijl Blockman slechts voor 1/8 deel van een waar kan worden aangemerkt. Daarom wil men het toegeëigende stuk grond eerst eens nader bekijken, op de omvang, waarna dan een beslissing kan worden genomen.

Ook klagen de boermannen erover dat Notsel een hek voor zijn steeg heeft geplaatst. Afgesproken wordt dat het hek voorlopig zal kunnen blijven, en dat de gecommiteerden Jonker Voet en doctor Perizonius de zaak eerst gaan bekijken, waarna de volgende vergadering hierop terugkomt.

Dat er tijdens zo'n holtink wel het nodige gegeten en gedronken werd is op te maken uit de rekening, welke Geert Cuiper naar aanleiding van deze markervergadering heeft opgemaakt.

Onkosten welke Gerrit Cuiper op 4 oktober 1708 heeft gemaakt voor de holtink welke in zijn huis is gehouden.

- aan wijn 10 gulden
- 6 kippen 24 stuiver
- 2 schapen 4 gulden
- wittebrood 1 gulden
- 2 schinken van 20 pond 4 gulden
- kruidenboter en brood 3 gulden en 10 stuiver
- een ton bier, inclusief accijns 6 gulden en 15 stuiver
- aan Gust Jan voor het vervoer van doctor Wijnties 2 gulden en 10 stuiver
- aan bodeloorn naar Almelo, Borne en Oldenzaal 3 gulden

In totaal beliep de rekening 38 gulden en 7 stuiver.

Denekamp, 19 augustus 1978.

J.A. den Ouden.

De smok'lers ('n Lêvensbleed)

1.

Stikdeuster is't, van dichtbi-j, en van veer'n.
De maon is vot; i-j zeet ginne steer'n
Nen dikken daamp, fiene dröppels slaot neer,
't Is, wa'j neumt, echt smok'lersweer.

2.

Dieks vuuran, 'n pütken koffie, de'n wet, waar e geet,
Dan Jans, pek'kesbotter, ok he'e wet bescheed,
Dree — Graads, siertengaor'n, vuur gin' kaant 'n paol.
En acht'ran Hêrm, vuur 't eerste maol.

3.

Op ées: „Halt kommiezen! Sta of ik schiet!”
„Loop kéals!” röp Dieks, „wi-j zeent — er — subiet”,
„Ze scheet' zöo nog nich, wêst meer nich bange”,
„'t Is grootsprekkeri-j, dat ken' wi-j al lange!”

4.

Twee schötte, nen vlök, nen schreeuw — nen gil,
„Vuuroet kéals, wi-j zeent er!” Dan is 't wier stil.
„Den aap hê'm wier binnen! Wi-j zeent aover 'n streep”,
„Haost wazzen oons dee düvelske kéals te leep!”

5.

Dieks — Jans — Graads! Waor is Hêrm, nommer veer,
Ze roopt en ze loert, meer vénemt 'em nich meer,
's Annerdagens, vuur de zun, in nen dreugen sloot.
Veun'en z'em wier op ziën pütken, meer Hêrm was dood!

G. Kuiper, Fleringen

Uit procesverbalen e.d., van zo'n honderd jaar geleden, kunnen we o.a. nagaan hoe men te werk ging bij het smokkelen van vee. Deze soort "handel" kwam hier veelvuldig voor.

Zo had op donderdag 20 april 1871 Kloompen Gerrit voor de veehandelaar F. Kan te Oldenzaal zes runderen ingevoerd. Dit gaf hij zelf toe in het bijzijn van twee anderen en zei erbij "zij mogen er wel niet in, maar het zijn mooie verdiensten".

Uit een later gehouden onderzoek door de rijksveldwacht bleek dat de koopman Kan diezelfde avond bij een in de buurt gelegen grensbewoner in huis had zitten wachten, omdat hij door de duisternis was overvallen.

Bij die mensen had Kan nog verteld, dat Kloompen Gerrit enkele beesten voor hem zou invoeren. Zij hebben Kan die avond afgeraden verder naar de grens te gaan, omdat het zo donker was en omdat hij nogal slecht kon zien.

Kan moest dit natuurlijk wel, om de koeien op te halen.

Hij verzocht de man dan ook hem in de richting van de straatweg van Denekamp naar Nordhorn terug te brengen. Kan wilde dan bij straatwerker Bos op Kloompen Gerrit wachten. Toen hij daar evenwel aankwam, zag hij in de nabijheid van Bos twee kommiezen zitten. Kan, niet uit het veld geslagen hierdoor liep gewoon naar Bos toe en vroeg hem of deze nog een schaap te koop had. Dit was natuurlijk een voorwendsel om de aandacht van de kommiezen af te leiden. Dit is hem dan ook aardig gelukt.

De daarop volgende zondag heeft Kloompen Gerrit in geuren en kleuren verteld hoe hij de surveillerend veldwachters, welke liepen over de weg van Denekamp naar Nordhorn, om de tuin had geleid.

Denekamp, 20 augustus 1978

H. Boink

DENEKAMP.

LATTROP.

— Heden werd door een onzer soldaat-kommiezen een man, gehuld in een bedelaarscostuum, aangehouden. Daar hij van de richting der grens kwam, werd hij verdacht van te hebben gesmokkeld. Doch, daar zijne beurs uitsluitend Hollandsch geld en wel ruim f 1400 bevatte, zal hem dat sommetje wel door een rijken boer als aalmoes zijn gegeven.

Denekamp.

De fabrieksarbeider P., die den laatsten tijd werkzaam was in de kolenmijnen in Duitschland en Zaterdagavond thuis kwam, werd Zondagmorgen bij het aankleeden door een beroerte getroffen. De in allerijl ontboden geestelijke en geneeskundige hulp kwam echter te laat.

Zondagavond gaven de leden van Concordia een tooneel- en muziekuitvoering, welke uitstekend zijn geslaagd. Het tooneelstuk „Miskend” werd schitterend uitgevoerd. Vooral de rollen van Frans en Stevens werden meesterlijk vertolkt. Ook het muziekkoor, dat thans onder directie staat van den heer Oomes uit Enschede, verdient allen lof.

Weekblad voor Oldenzaal
9 februari 1918

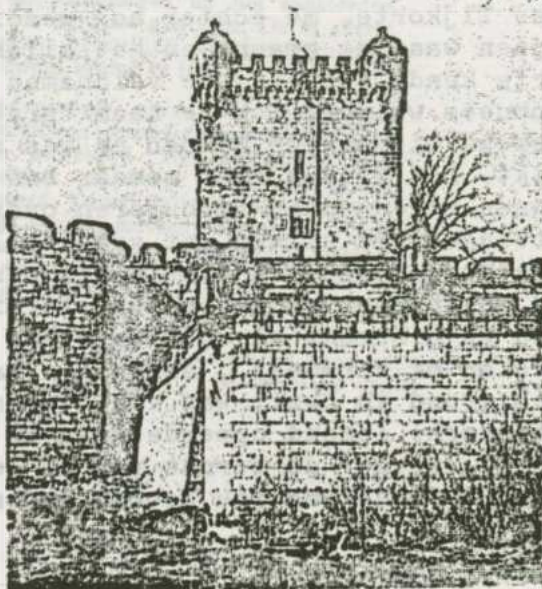
BURCHT VAN HUGO VAN DE DENEKAMP OP HET SPOOR?

Allereerst een citaat uit het artikel "Voorjaar in Berghem" door Willem Hendrik Dingeldein dat stond in "Weer en Wind", van april 1940. "Vlak ten zuiden van het boerderijtje, dat ook Hilgenhorst heet (ten zuiden van de "zandkuil" of Hilgenhorst), ligt een merkwaardig plekje. 't Is een eiland, ongeveer rechthoekig van vorm, met afgeronde hoeken en omgeven door een brede gracht, ongeveer 50 bij 35m. in doorsnede. Wát dat is geweest, zou alleen een opgraving aan het licht kunnen brengen, als er tenminste sporen van fundamenteen aanwezig mochten zijn. De naam is "Doomnies höfken", dominees tuintje, en daaraan grenst de grote "Doomnies"weide". vroeger "Papenweide", beide overoud bezit van de pastorie te Denekamp. Beide percelen zijn waarschijnlijk al bij de stichting van kerk en pastorie vóór 1275 geschonken door boeren of een grote grondeigenaar". Tot zover Dingeldein. Van genoemde gracht is anno 1978 niets meer te bespeuren. De ruilverkaveling heeft haar werk ook hier grondig gedaan. In 1977 wist de toenmalige bewoner van dit boerderijtje Hilgenhorst, de heer Tijkorte, me echter nog precies de plek aan te wijzen waar de gracht en het eiland gelegen hebben. Tijkorte kende eveneens de veldnamen "Domnees höfken" en "Domnees weide". Ook de naam "gracht" was volgens hem bekend bij oudere mensen en was altijd als naam gebruikt. Het is dus niet zomaar een latere betiteling. We kunnen alleen maar speculeren over de betekenis van bovengenoemd eiland met gracht. Is het werkelijk een gracht geweest, en wel in die zin, dat het een eiland met burcht of andere versterking omgaf? Zo ja, dan zou zo'n burcht al vóór ongeveer 1275 moeten zijn afgebroken of verwoest, aangezien vanaf die tijd het perceel grond in bezit was van de plaatselijke St. Nicolaaskerk. Iemand opperde eens de gedachte, dat hier heel vroeger de burcht van de legendarische Hugo van de Denekamp zou hebben gestaan....

Dit zou ik echter het toppunt van speculatie willen noemen. Vaststaat evenwel, dat hier "iets" is geweest. Een proefopgraving zou misschien iets uit de sterk verstoorde grond tevoorschijn kunnen halen. Ik denk echter niet, dat we dan de wapens zullen vinden van Hugo van de Denekamp, die met zijn getrouwen hun burcht "de Denekamp" verdedigden tegen de Weerseloërs en de GronaBURgers.....

Denekamp, september 1978

Guus Goorhuis

NAJAARSMIJMERING

HET loopt tegen vier uur 's middags.

Gebogen over een boek voor een raam dat uitzicht geeft op weide, akkerhout en een wazig bosch, word ik telkens in mijn bezigheid gestoord.

Nu eens is het de wind, die wildsuizend de kale wilgen zwiept, dan weer 't kletteren van den regen tegen de kristallen ruiten.

Mijn moede hoofd onderscheidt de letters voor mij niet meer. 't Wordt ook zoo donker.

Ik schuif het boek op zij.

Och! Kon ik mijn hart nu nog eens ophalen, mijn hersenen ontspannen, lust en kracht scheppen uit een heerlijke wandeling, uit bloemengeur en avondrood en nachtegalenzang!

Maar dit is alles voorbij. Voorbij ja, maar toch slechts voor een korten tijd; en doet het missen wee, het weerzien is te zoeter.

Wat heerlijke uren heb ik in uw midden doorgebracht, bosschen van Singraven, bij U, lieflijke en kalm vlietende Dinkel, welke ik thans in mijn verbeelding zie!

Al zijt gij klein, gij zijt mij lief, liever en beminnelijker dan voor iemand anders. Voor mij liggen daar duizend aangename herinneringen, elk jaar vermeerderd, elken zomer uitgebreid, elken herfst verdubbeld.

Door rond te dwalen in uwe schaduwen, te midden uwer verfrissende geuren, in uw zuivere atmosferen, omgeven van bloemenpracht, van vlinderschoon en vogelzang, voelde ik na afmattenden arbeid, daar mijn levenslust en werkenkracht terugkeeren. Ik heb er gerust onder suizende loof- en naaldboomen, op een grond met veldbies bewassen, aan den oever van het beekje, dat al kussende de teere Pellia met haar zwarte kopjes op albasten steeltjes zacht vloeiende zich daar henen spoedt.

Ik heb er languit gelegen op dat plekje, waar muskuskruid zijn vijf groene kubusblaadjes op een teeder seeltje omhoog hield; waar — gelukkig voor haar en voor mij! — geen onnoozel vee ze vertrapte of een onnadenkend wandelaar ze het kopje afsloeg.

Ik heb er een eekhoorn bespied, menig haasje opgeschrikt, verschillende nesten van de goudvink tot de patrijs toe beschouwd en menig intiem tooneeltje uit het dierenleven waargenomen!

Als het eens weer groen wordt daar buiten, dan is 't eerste wat ik zoek onder de afgevallen bladeren van dien ouden populier de teere blaadjes van de sleutelbloem en iets verder de knikkende knopjes van de boschanemoon. Een paar weken later breng ik een tuiltje mee van klaverzuring en pinksterbloem, waar bovenuit een welriekend wilgentakje steekt. Dat geeft, op tafel gezet, een heele week genot.

Zwartkop-Grasmusch — een onzer beste Zangvogels.

En een volgende keer haal ik 't boschviooltje, 't waterdrieblad, de tweehulzige valeriaan en de gevlekte orchis op mijn kamer.

Want niet alleen bosschen en beeken, maar ook heide en moeras, akkerhout en weiden liggen op Singraven in schoone mengeling dooreen, zoodat men er van alles vinden kan: Harlekijnorchis, Gele Doovenetel, Hengel, Wintergroen, Penningkruid, de Trosbloemige- en de Boschwederik, Dalkruid en Salomonszegel, Gymnadenia en Neottia...

En dan ligt daar *mijn Twentsch Oerwoud* aan den linker-oever van den Dinkel bij Singraven! Het heet de Achterhof, een hoekje van een vijftig bij vijftig meter, waar ge in April ontdekt de zeldzame *Gagea Spathacea* met zijn gele sterretjes boven den donkeren bodem, waar de *Primula's* bloeien in trossige schermen gelig goud, waar het gierstgras zijn punten omhoog steekt, waar het Salomonszegel met zijn slanke veren prijkt, het zeldzame Breukkruid (*Sanicula*), de nog zeldzamere Rapunzel (*Phyteuma Spicatum*), het kleine Boschwederikje... een keur van bloemen, waarvan de botanisten uit Holland watertanden en waarvoor zij gaarne een dag reizens over hebben... zij allen groeien daar op een paar honderd meter broederlijk bij een.

En aan den *Dinkel*! Daar groeit het Pijlkruid, de Zwanebloem, gele en witte Waterbies, Egelskop en Lischdodde, Scheren- en Vederkruid, Fonteinkruid en Elodea. En daar ligt mijn „*Nationaal Park*“, een oud bosch bij Hassinkhof in Beuningen met vele zeldzame boschplanten, vlak aan den Dinkel gelegen en door oude rivierbeddingen doorsneden, begroeid en overhuifd door een gewirwar van heesters en struiken van allerlei aard; daar groeit de Geelster en de Gulden Boterbloem, het Kardinaalshoedje en het Lelietje van Dalen, de St. Teunisbloem en de Moehringia.

Een tien minuten verder naar het Zuiden staat het schoone Trilgras en de groene *Listera Ovata* en de des avonds zoo geurende Orchidee; de *Piatanthera bifolia* en in Augustus de roomblanke *Parnassia*.

En dan heb ik U nog niet verteld van al die vogels, die ik er zie en hoor: Reeds in Februari zijn er de Goudhaantjes aan 't minnekoozen, fluit er de Blauwspecht en de Zanglijster. Later komen daarbij de onvermoeide Tjiftjafte, de groengrijze Fitisjes, de goed geschoolde Zwartkop grasmusch, die in zuiverheid en helderheid van klank zelfs de merel overtreft!

Ik weet — maar verklap het niet! — waar omstreeks Paschen reeds de koddige Langstaartmeesjes in hun kantig gevlochten nest de roodgestipte eitjes hebben. Doch thans slapen de bloemen — mijn lievelingen — onder gras en bruine bladerensprei. En nu in 't gure seizoen herinner ik mij gaarne haar namen. Ik zag ze immers worden, bloeien en verworden. Ze

spraken tot mij een taal van schoonheid; zij vertelden mij haar mysterieën en ik begreep hen en ik rekende hen tot de mijnen!

En als dan de winter een zonnetje laat kijken dat mij uitnoodigt een wandeling te maken, dan richt ik mijn schreden naar 't stille bosch over een groen mostapijt of over een witte sneeuwen sprei. Ik zie naar de plekjes, waar mijn dierbaren den dag der opstanding verbeiden, waar op de lieve zon en 't vogelenheir haar wekken zullen.

Dan ook in die wintersche dagen zijn nog schoon de eeuwig-groene dennen met hun sneeuwblanke dracht, dan is schoon de in boeien geklonken Dinkel, zijn schoon de radere van den watermolen met blinkend en schitterend ijs bedekt, dan is ... Boessss... een hevige windvlaag wekt mij uit mijn overpeinzingen... Het is totaal duister geworden; ik ontsteek het licht, laat het gordijn neer en ... trek het boek weer naar mij toe.

door J. B. BERNINK.

Uit de „Tubantia" van 12 Nov. 1916.

Alles Vergängliche ist
nur ein Gleichnis

'N MERKWAARDIGE BEGRAFENIS

Hieronder volgt een triest relaas uit het overlijdensboek van 1794 van de hervormde kerk te Losser. Het is opgetekend door de koster en het handelt over de verdrinkingsdood van twee kinderen en de problemen die zijn ontstaan rond de begrafening, als gevolg van het feit dat het graf op verkeerde grond was gemaakt.

"Den 15 April Jan Wierinks Hendricks twee jongens, één van 6 en één van 4 jaar, zijn gegaan te Collee- teeren, (bedelen) na de Overdinkelse boeren en bij het weerom komen gegaan over den zogenaamden Hutjan zijn Vonder, over de Dinkel en zijn daar van afge- vallen en verdronken.

Zo men zegt 's Agtermiddaags om twee uur en 's Avonds om negen en tien uur uit de Dinkel gedregt en ge- vonden en dan uitgetrokken zijnde, gebracht in Boomans huis, alwaar ik ze zelfs gezien hebbe om elf uur.

's Anderen daags is het geregte er bij geweest om te visiteeren, maar niets gevonden, die ik aldaar zijnde, gevraagt hebbe om order om te mogen verluiden, maar geweigert en dus zolang moetende wagten totdat de Rigter daar over na de Landschrijver Cramer om per- missie daartoe geschreven te hebben en dezelve daar- toe op den 17 Dito gekregen hebbende, zijn zij 's Agtermiddaags tussen 1 en 2 uur verluid en den zelfen Avond begraven zijnde, gelegen te zamen in eene Doodkist, daar ik ze zelf als ooggetuige nog in hebbe zien liggen, zij zagen er zeer wel uit.

En bij de begravenisse viel voor dat de voogt of Berent Nijkerke meende dat het graf op zijne verrottinge gemaakt was, maar verkeert het welke was gemaakt op de verrottinge van Jan Wierinks, des niettegenstaande het graf door de voogt is ingesmeten, en met de kinderen op den kerkhoff gekomen zijnde, zij zo lange hebben moeten wachten, tot dat er een graf op Teybos verrottinge gemaakt werd, gehorende bij Borgers huis op permissie daar zijn ingezet.

Daarop is des anderen daags 'smorgens voort een Steentjen gebragt op de begravenisse van Jan Wierinks en juist midden door het graf gemaakt was en door de voogt is ingesmeten gelegd, zonder zig daar door verder in oppositie te stellen.

En dus luyd deeze begravenisse, enkel nog met kijven over, maar bijna had het tot dadelijkheden gekomen, maar gelukkig Berent en Gerrit Jan Nijkerken gingen na huis".

Denekamp, augustus 1978.

J.A.den Ouden.

Men kearl in de ber-stie tegh'n ne inbrekker:
"Wol ie'j hier 's-nach'ns in 'n doonker nog
wat zeuk'n, ik kan daag'ns nog nich ees wat
veen'n. Mèr, a'j zoa vôt goat, doot de duure
dan wier achter ow dichte".

Naar aanleiding van het vorige artikel over Gerrit Willem Hoogklimmer ontving ik enkele aardige reacties van mevrouw H.J.G. van Heek-Hoogklimmer uit Enschede. Zij is een dochter van burgemeester Hoogklimmer.

Zo schreef zij dat haar vader destijds woonde op de oude Borg Beuningen en met paard en koets naar het gemeentehuis ging. Dat moet dan geweest zijn voor 1892. Want tot dat jaar had Hoogklimmer toestemming om buiten de gemeente Denekamp te wonen. Hij woonde toen op Dinkellust, zoals hij het zelf noemde, en zo het in de tijd van zijn voorganger Warnars, die daar ook heeft gewoond, eveneens werd aangeduid. In 1892 heeft Hoogklimmer een huis laten bouwen aan de Oldenzaalsestraat. Dit huis kreeg de naam mee van "villa Hoogklimmer".

Het was een groot deftig herenhuis.

In dit huis hebben ook nog drie opvolgers van Hoogklimmer gewoond. Het huis was door de gemeente Denekamp gehuurd van mevrouw Van Heek-Hoogklimmer om te dienen als ambtswoning voor Denekamps eerste burger.

Tegen het einde van de laatste wereldoorlog is het nog enige maanden in beslag genomen door de Duitse Wehrmacht, namelijk van 1 januari 1945 tot 6 april 1945. Vanaf die datum tot 10 juni van dat jaar heeft het huis gefungeerd als commandopost van Nederlandsche Binnenlandsche Strijdkrachten(NBS), afdeling Denekamp.

Eind 1951 heeft de gemeente Denekamp de villa Hoogklimmer gekocht.

Medio 1971 is het afgebroken. Op zo ongeveer dezelfde plaats staat thans de ambtswoning van de huidige burgemeester van Denekamp.

Overigens heeft mevrouw Van Heek-Hoogklimmer me ook nog een paar fraaie mij niet bekende foto's gezonden, welke inmiddels zijn gereproduceerd.

Daarnaast waren er enkele kranteartikelen, waarvan u er hierna een aantreft.

Deze heeft betrekking op het veertigjarig ambtsjubileum als burgemeester.

Interessant in dit verband is misschien ook nog wel te vermelden, hoelang de naar Hoogklimmer genoemde straat in Denekamp al bestaat. Dit is al ruim 60 jaar. Want juist ter gelegenheid van zijn veertigjarig ambtsjubileum op 3 januari 1918, besloot de raad als eerbewijs een straat naar hem te noemen.

Jubileum Burgemeester Hoogklimmer.

In aansluiting aan het reeds in dit blad vermelden verslag omtrent de viering van het 40jarig ambtsjubileum van burgemeester Hoogklimmer te Denekamp, vermelden wij nog de rede van den voorzitter der feestcommissie, pastoor W. Knuif, die den jubilaris als volgt toesprak:

Heden is den aangebroken de merkwaardige dag waarop u 40 jaar geleden werd benoemd tot burgemeester van Denekamp.

Geen wonder, dat geheel de gemeente zich heeft opgemaakt om dezen dag feestelijk te herdenken, want de veertig jaren van uw ambtsvervulling zijn een tijdperk van vruchtbaren arbeid. Denekamp heeft onderzonden de waarheid der Latijnsche spreuk: „nomen est omen”: „de naam is een voorspelling”. Uw naam heeft voorspeld, dat Denekamp onder uw bestuur *hoog zou klommen* in de rij van Twentse dorpen.

Hoe sterk is het zielental toegenomen! hoezeer is de welvaart vermeerderd! En om van het algemeene tot bijzonderheden af te dalen: het gemeentehuis, waarin we thans uw feest vieren, is door u gebouwd. Tijdens uw bestuur werden aangelegd de volgende harde wegen: van Oldenzaal naar Ootmarsum, van Denekamp naar Lage met zijtak van Lattrop naar Tilligte, van Tubbergen naar Ootmarsum. Daar is meer. De tramverbinding met Oldenzaal heeft Denekamp voor een groot deel aan u te danken. Toen het oorspronkelijke plan: Gronau-Oldenzaal-Denekamp-Nordhorn-Lingen niet uitgevoerd werd en Denekamp groot gevaar liep te worden uitgeschakeld, heeft uw vastberadenheid gezorgd, dat uit de gemeente f 6000 bijkwam en aan Denekamp zijn tram verzekerd.

Hooggeacht jubilaris, die werkkraft waardeert Denekamp en het is me een groot genoegen het te mogen zeggen.

Doch ge zijt niet alleen onze burgemeester, die de belangen van uw onderdanen behartigt, ge zijt ook onze burgervader, tot wien iedereen vrijen toegang heeft om raad en hulp. En nu spreek ik met dankbaarheid uit eiken ondervinding: als nood mocht worden gelenigd, als lijden mocht worden verzacht, heb ik nooit te vergeefs een beroep gedaan op uw edel vaderhart. Voor alle leed staat het wijd open.

Hooggeachte jubilaris! de dankbaarheid van uw gemeentenaren bepaalt zich niet tot vluchtige woorden; ze is vastgelegd in een huldeblijk, dat ik, de eer heb u aanstonds te mogen aanbieden. Veroorloof me, dat ik u wijs op één omstandigheid, die onze feestgave in waarde doet stijgen. Op de eerste vergadering der feestcommissie werd terecht bemerkt: de tijden zijn slecht, we moeten de gavers volkomen vrij laten. Zoo is dan de feestgave, die u wordt aangeboden, een krans van vrije giften, voor u gevlochten door al uw gemeentenaren.

Hooggeachte Jubilaris, we huldigen op dezen dag uw zogenrijken arbeid gedurende 40 jaren: uw vaderlijke zorg voor ons allen en wij voegen er bij de bede tot God, dat Hij u nog vele jaren moge schenken om in rustige tijden uw dierbaar Denekamp nog tot hooger bloei te zien komen.

Doch onze hulde gaat nog hooger.

Wanneer Petrus ons vermaant: „Eert den Koning“, dan ceren wij in u Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin.

En wanneer, volgens het woord van Paulus, alle gezag is uit God, dan buigen wij in u ons hoofd voor God.

Hooggeachte jubilaris! Op uwen feestdag zijn we om u vereenigd in het gemeentehuis, het hart der gemeente. Hier zijn door wethouders en raadsleden, door de leden der feestcommissie en belangstellenden vertegenwoordigd alle deelen van uw uitgestrekte gemeente: het dorp en de buurtschap Denekamp, Noord-Dornnigen en Tilligte, Lattrop en Braklenkamp, Oud Ootmarsum, Groot-Agelo, Klein-Agelo en Nutter.

Welnu, namens allen, die hier tegenwoordig zijn, en namens allen die zij vertegenwoordigen:

Aan u Edelachtbare heer burgemeester van al uw onderdanen de verzekering van eerbied en gehoorzaamheid;

Aan u, beminde burgervader, van al uw kinderen de verzekering van trouwe aanhankelijkheid;

Aan u, hooggeachte jubilaris en aan uwe geachte familie, die het geluk heeft dit feest met u te vieren, aan u van alle gemeentenaren de hartelijke gelukwensen.

Bij G. J. B. ALBRINK te Denekamp en in den Boekhandel van G. BRUGGEMAN, Oldenzaal, is verkrijgbaar het pas verschenen werkje

De Veeverloskunde in de praktijk,

door G. J. B. ALBRINK, Veeverloskundige te Denekamp.

Dit boekje groot 32 bladzijden, bevat 4 illustraties, waaronder ook een van den door de Hengstenassociatie te Denekamp aangekochten hengst „Prevoyant d'Aardenburg”.

Prijs 35 cts., franco per post 37½ cts., alleen tegen inzending van postwissel.

4279

Weekblad voor Oldenzaal
november 1918

St. Nicolaas- Geschenken.

Groote sorteering in alle Artikelen.
Lage prijzen

ZIET ONZE ETALAGE

B. SNIJDERS, Kerkplein, Denekamp.

DE KERK VAN TILLIGTE

Tilligte behoorde eertijds onder het kerspel Ootmarsum en wordt omstreeks 1330 reeds vermeld als een "communitas", dat zoveel zeggen wil als een zelfstandige leefgemeenschap.

Dat Tilligte kerkelijk onder Ootmarsum behoorde, blijkt ook uit het volgende. Op 25 augustus 1425 "des Gudesdaghes na sunte Barthelomeusdach", schenkt Gherd van den Hove te Tilligte, met toestemming van Gherd Lubberting en Ludiken ten Bumghaerden, aan de kerk te Ootmarsum een stuk land genaamd het "kerckberghes stucke". Dit heeft hij gedaan ten behoeve van de verbouw van de kerk. Merkbaar wordt de kerkelijke relatie van Tilligte met de parochie van Ootmarsum ook in de aanduiding "Tilligter kerkweg", welke al in het jaar 1397 in een akte van 15 februari van dat jaar wordt genoemd.

Op 11 april 1778 verzochten Ridderschap en Steden van Overijssel aan alle katholieke kerken om een opgaaf waar men kerk hield.

Aan deze bepaling is het te danken, dat de in deze hervormingstijd (oogluikend) toegestane kerkhuizen, schuren en boerderijen, waar kerk werd gehouden, opgeschreven zijn.

Zo staat daar onder nr. 4 "Buiten Ootmarsum" onder meer, dat in de buurtschappen Lattrop en Tilligte twee boerenhuizen zijn, waar op zon- en feestdagen dienst wordt gedaan en wel bij Scholte Lubberink te Lattrop en bij Scholte Varwijck te Tilligte.

Enkele tientallen jaren later, er was inmiddels godsdienstvrijheid gekomen, moesten de boeren van Tilligte naar Ootmarsum te kerke.

Ze hadden dan wel een schuur, waar zo af en toe kerk werd gehouden, maar dit kon toch niet meer zo blijven voortduren.

Ook 's-winters moest men naar Ootmarsum in al die kou en met die sneeuw. Daarbij kwamen dan nog de vele overstromingen van beken en rivieren, die vaak menig deel van de weg naar Ootmarsum gedurende lange tijd

onder water konden zetten. Dan viel het niet mee om er doorheen te komen, vooral voor ouderen niet. Dat zal dan ook een van de redenen zijn geweest, dat men in Tilligte zelf bij dergelijke weersomstandigheden nog steeds kerk hield in de schuur bij Scholte Varwijck. Tijdens de reformatie (of de hervorming) zal dat zeker positief gewerkt hebben, het kon niet anders. Door de jaren heen bleek dit toch niet meer aan het doel te beantwoorden. De bevolking van Tilligte nam toe, en de wateroverlast duurde voort (en zou dat nog heel lang daarna blijven doen).

Maar, wat moest men dan? Gewoon ergens een kerk bouwen in Tilligte? En waar dan wel? Nee, zo gemakkelijk was dat nu ook weer niet, afgezien nog van de financiële problemen, die dit met zich mee zou brengen. Hoewel gezegd moet worden, dat men er wel wat voor over had, zoals later zou blijken.

Hoe moest nu die bal aan het rollen komen? Nu, dat gebeurde als volgt.

Op verzoek van de pastoor van Ootmarsum en van de Boerrichters van de marke Tilligte heeft de burgemeester van Denekamp, H. Pennink-Hzn. de gouverneur van de provincie Overijssel verzocht om diens bemiddeling bij de totstandkoming van een eigen kerk voor de Tilligtenaren.

Hoe was de situatie? Tilligte behoorde dus kerkelijk onder Ootmarsum. Het lag op een dusdanige afstand van Ootmarsum, dat het voor velen niet wel mogelijk was aldaar te kerken. Daarbij kwam nog, zoals gemeld, dat gedurende een deel van het jaar de weg naar Ootmarsum hier en daar onder water kwam te staan, als gevolg van het overstromen van de Dinkel. Hierdoor was de weg dan slechts begaanbaar te paard of met paard en wagen. Dit gold ook voor de andere richting, waar de Voltherbeek er voor zorgde, dat een groot gebied onder water kwam te staan.

Om deze redenen ook hield men bij tijd en wijle kerk in "het huis op het Erve Scholte Varwijck".

Het probleem deed zich evenwel voor, dat dit gebouw

zou worden afgebroken, waardoor de godsdienstoefeningen daar niet meer zouden kunnen worden gehouden, dit vooral tot veel ongerief voor oudere en zwakke mensen, die onmogelijk verre afstanden konden afleggen.

Daarom verzoekt op 21 april 1828 de toen 83-jarige burgemeester Pennink van Denekamp, de Gouverneur van Overijssel om Zijne "Majesteit te verzoeken dezelve een ruime bijdrage te verlenen ten einde zij een lokaal mogen kunnen daarstellen, om de godsdienst op een plichtmatige wijze en meer vererende wijze uit te oefenen als zij tot nog aldaar hebben kunnen doen".

De Minister van Binnenlandse Zaken wenst bij brief van 19 mei 1828 nadere inlichtingen hieromtrent, waarbij deze zich afvraagt of het wellicht mogelijk is de boerschap Tilligte te verenigen met een andere kerkgemeente.

De burgemeester zet dan nog eens uiteen hoe erg de situatie was. En om de ouden van dagen en de ingezetenen aldaar, die geen paarden voor de landbouw gebruiken, in de gelegenheid te stellen om de godsdienst te kunnen bijwonen, acht hij het zeker noodzakelijk, dat men daar in Tilligte een eigen kapel of godsdienstlokaal krijgt. Voorts wijst hij erop, dat de kosten, welke de stichting van een dergelijk gebouw met zich meebrengen, door de Tilligtenaren is begroot op f.5000,--,waartoe zij beloofd hebben duizend gulden te zullen bijdragen.

Ook heeft hij zich hierover met het gemeentebestuur van Denekamp verstaan, om daartoe ook een bijdrage beschikbaar te stellen. Men excuseerde zich echter vanwege de geringe omvang van de ingezetenen van Tilligte, de schaarsheid van geld, de lage prijzen van de produkten en van het vee enz.

Pennink verzocht tenslotte om ook vanwege de provincie een milde gift beschikbaar te willen stellen voor de "gelibelleerde ingezetenen".

Het zou evenwel nog twee jaar duren eer in Tilligte een kerkje kon worden gebouwd. In 1830 werd een waterstaatskerkje gesticht, dat echter nog tot

1892 vanuit Ootmarsum zou worden bediend. Dit kerkje werd gesticht op grond van het erf Scholte Varwijck. Inmiddels had men om diezelfde reden, waarom het kerkje werd gebouwd, ook een eigen kerkhof aangelegd.

Om dit kerkje te bedienen werd in Ootmarsum, waar de uit Denekamp afkomstige Bernardus Jochems pastoor was, een tweede kapelaan aangesteld.

Het gebouw was iets kleiner dan de voormalige kerk van Lattrop en had een kleine toren.

Pas in 1892 kreeg Tilligte zijn eerste eigen parochieherder in de persoon van Johannes Leisink. Leisink was voordien kapelaan te Montfoort.

Hij is hier slechts enkele jaren geweest. Reeds in 1896 komt de uit Utrecht geboortige Petrus Gerardus van Rooyen in Tilligte als pastoor. Door een noodlottig ongeval werd hij echter al na tien jaar uit deze parochie weggerukt.

Pastoor P.W.A.Pieck volgde hem op, doch wederom slechts voor enkele jaren, want in 1910 ging deze naar Everdingen. In dat jaar kwam pastoor B.W.M. Meeuwissen naar Tilligte. Hij was in 1869 geboren te Hengelo(o).

Als een van de belangrijkste opdrachten zal pastoor Meeuwissen zeker beschouwd hebben, het realiseren van een nieuw kerkgebouw ter vervanging van het te klein geworden kerkje. Onder architectuur van de bekende bouwmeester Kropholler verrees tenslotte in 1916-nu dus al weer ruim 60 jaar geleden- een prachtig nieuw godshuis. Hiervoor moest het waterstaatskerkje wijken, omdat op die plaats de nieuwbouw zou plaatsvinden.

Een klokje in de toren van de, naar de moederkerk te Ootmarsum, genoemde Simon en Judaskerk, is nog afkomstig uit de Stiftskerk te Weerselo.

In gotisch randschrift staat op deze klok vermeld: "Sancta Maria + Wolter Schonenborch ghoet mi MVCXXVII + ".

Interessant is misschien nog wel te vermelden, dat nog onlangs het gebouw met vereende krachten uit de parochie is gerestaureerd.

Dat is nog eens een echt staaltje van "noaberschap",
in heel ruime zin!
Moge dit zo blijven, waarbij het opschrift op
de zijkant van de kerktoren "Ziet ik ben met U" dit
gemeenschapsgevoel levend houdt, voortdurend, ook
in deze jachtige tijden, waar alles nog vlugger
moet aan vlug en waar zelfs de Dinkel vrijwel geen
kans meer wordt geboden zich te wringen door het
oeroude landschap.

Denekamp 13 augustus 1978.

H. Boink

De vaar en zien zön Graats bint naor de laatkéérk
hen west en hebt d'r toen nog een paar e nömm'n
veur 'n döst.
As ze wear op 't hoes angaot loopt ze oawer 'n smal
wegke hen en de vaar löp veurop.
Dan zeg Graats in-eens: "Heij oale sök, loop is 'n
luk haarder!"
Zeg de vaar: "Dat had ik vroege nich teg'n mien
vaar mött'n zeg'n."
Zeg Graats wier: "Dat zal mie ne mooie vaar hemm'n
west, dan!"
Hellig dreit de vaar zich um en zeg: "Ne bettern
as den van oe".

Hoewel het voor de hand zou liggen dat een volkslied wordt gezongen in de streekeigentaal of dialect, is dat met het Twents Volkslied niet het geval. Het zal ook wel moeilijk zijn om voor geheel Twente eenzelfde dialect te gebruiken, temeer daar toch elke buurschap en dorp wel een iets van elkaar verschillende klank in zijn uitspraken heeft zitten, zelfs wel zo, dat je moeilijk kunt spreken van "het Twents". Daarom is het misschien ook wel beter dat het Twents Volkslied gewoon in het Nederlands is gesteld. De inhoud van het lied spreekt echter onvervalst voor en over Twente, voor het Twente van het begin van deze eeuw. Want "waar golft op de essen het goudgele graan" en waar doet "'t snelvlietend beekje nog het molenrad gaan"?

t e k s t

door wijlen J.J. van Deirse

Er ligt tussen Dinkel en Regge een land,
 Ons schone en nijvere Twenthe,
 Het land van de arbeid, het land der natuur,
 Het steeds onvolprezene Twenthe.
 Daar golft op de essen het goudgele graan,
 Doet 't snelvlietend beekje het molenrad gaan,
 Daar ligt er de heide in 't paars-rode kleed,
 Dat is ons zo dierbare Twenthe!(bis)

Waar Twickel zijn torens uit 't eikeloof heft,
 De Lutte zijn heuvels doet blinken,
 De paasvuren branden alom nog in 't rond,
 En 't landvolk de kersthoorn laat klinken,
 Daar stroomt onze Dinkel zo heerlijk door 't land,
 Door bossen en velden, langs 't Losserse Zand,
 Daar rust er ons oog van der heuvelen top,
 Op 't heerlijke landschap, ons Twenthe!(bis)

De rookwolk, die stijgt aan de horizon op,
Die wijst ons de nijvere steden,
Met mensen, arbeidzaam en degelijk bewoond,
De zetels van 't krachtige heden.
Maar buiten in boerschap, op heide en veld,
Daar wordt nog de sage en 't sprookje verteld,
Daar rust de Tubanter in 't heuvelig graf,
't Verleden naast 't Heden van Twenthe!(bis)

En voert ons het lot ook uit Twenthe soms weg,
Wij blijven het immer gedenken,
Geen andere landstreek, hoe schoon ze ook zij,
Kan 't zelfde als Twenthe ons schenken.
Wij drukken elkaar in den vreemde de hand,
Gedenken ons klein, maar zo dierbare land,
En moge ons huis in den vreemde ook staan-
Ons hart blijft toch altijd in Twenthe!(bis)

OVERTREDING MAXIMUM SNELHEID IN 1928

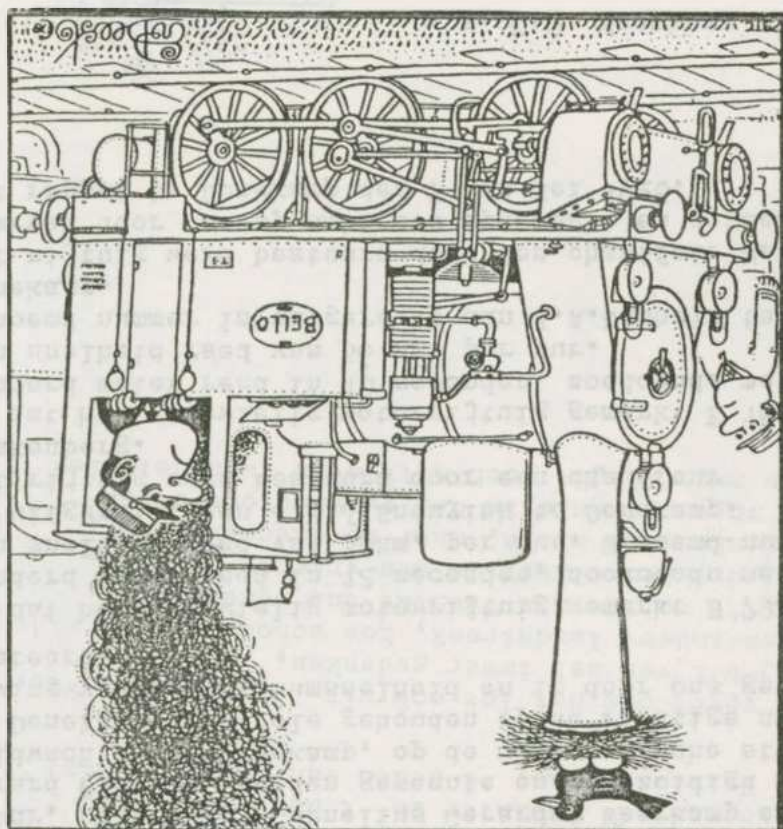
"In den namiddag van Zaterdag den vijftien Mei, negentienhonderd acht en twintig, tusschen 3 en 4 uur, hebben wij Cornelius Gerardus Weerkamp en Gerard Damhuis, beiden gemeente en onbezoldigd rijksveldwachter te Denekamp, op de Oldenzaalsche straat te Denekamp, controle gehouden op de richtige naleving van de maximumsnelheid en is door ons geconstateerd.

1. dat het vierwielig motorrijtuig gemerkt E 7928 honderd meter reed in 12 seconden, zodoende met een snelheid reed van 30km. per uur. Genoemd nummer is uitgereikt aan J.H.J.Sneuyink te Denekamp. Het rijtuig werd bestuurd door een chauffeur Zwakenberg.

2. dat het vierwielig motorrijtuig gemerkt E 16153 honderd meter reed in 10 seconden, zodoende met een snelheid reed van 36 km. per uur. Genoemd nummer is uitgereikt aan J.A.Damhuis te Denekamp. Het rijtuig werd bestuurd door den chauffeur Wassink. Waarvan door ons op ambtseed opgemaakt en geteekend dit rapport te Denekamp den 7 den Mei 1928.

w.g. C.G. Weerkamp

w.g. G. Damhuis

DE STOOMTRAM

Hoe Denekamp 75 jaar geleden zijn spoorverbinding kreeg met Oldenzaal en daardoor met de rest van Europa is een heel verhaal. Het staat eigenlijk niet los van de ontwikkelingen die her en der al langer gaande waren. Het is daarom misschien wel goed even in te gaan op de aanloopperiode van het spoor in het algemeen.

Wel aan dan.

Hiervoor moeten we meer dan 130 jaar terug gaan. Rond 1845 stond de ontwikkelingen van het Nederlandse spoor - wegnnet nog maar in haar kinderschoenen. Toch was het alom in den lande al vol van aktiviteiten rond de vele plannen, die op de tekentafels van erg vooruitstrevende ingenieurs gereed kwamen.

Reeds gingen in Overijssel gedachten uit naar een eigen spoorwegmaatschappij, waarbij in het achterhoofd werd gehouden om een aansluiting te realiseren op het Duitse spoorwegnet. Want dat was het waar Overijssel en daarmee Twente grote behoefte aan hadden. De Duitse steenkool zou dan op heel wat goedkopere wijze bij de fabrieken kunnen komen, dan tot dan het geval was. Hierdoor zou de economie een flinke oppepper kunnen krijgen, die zij ook dringend nodig had. In 1845 werd het eerste plan gepubliceerd, dat inhield een lijn welke vanuit Zwolle en vanuit Deventer via Almelo-Ootmarsum-Nordhorn naar Lingen voerde. Concenssie was al verkregen.

Nog datzelfde jaar kwam er een ander plan, waardoor in de ontwikkeling van het aanvankelijke plan stagnaties zouden optreden. Gesproken werd over een lijn Enschede-Rheine.

Vele plannen zouden nog volgen. Van Staatswege werd de lijn Enschede-Zutphen aangelegd, welke in 1866 voor het publiek kon worden opengesteld.

Het door particulier initiatiefnemers ontwikkelde plan voor een lijn Almelo-Salzbergen was echter nog net een jaar eerder gereed gekomen. Het was de in 1862 opgerichte Spoorweg Mij. Almelo-Salzbergen, die hier achter stond. Hierdoor was de diligence-dienst Lingen-Zutphen, over Oldenzaal overbodig geworden en hield dan ook eind 1865 op te functioneren. Deze spoorlijn was met name voor het goederenvervoer van groot belang. Voor de industrie is ze dan ook een grote stimulans geweest. De kolenprijzen zakten.

Oldenzaal had dus zijn spoorwegverbinding, via Hengelo, met de rest van Nederland, alsmede met Duitsland.

Als gevolg van het ophouden van de diligence-dienst Lingen-Zutphen, ontstond er wel behoefte aan een andere vervoersmogelijkheid tussen Lingen en Oldenzaal via Denekamp. In 1868 werd aan G. Beernink te Nordhorn 'n concessie verleend voor het onderhouden van een wagendienst voor personen- en goederenvervoer, dit telkens driemaal per week vise versa van Nordhorn via Denekamp naar het spoorwegstation te Oldenzaal. Ondertussen was 't wel zo, dat al een groot gedeelte van Nederland en daarbuiten van spoorbanen voorzien was.

Uit een beschouwing van de spoorwegkaart uit die tijd blijkt, dat in een bijna veertigjarig tijdperk, dat was verlopen sedert Stephenson's vernunft het vervoer per rail mogelijk had gemaakt, een ruim gedeelte van ons land al van spoorwegen was voorzien. Elke stad of plaats, die voor handel en industrie of uit verdedigingsoogpunt belangrijk was, had een aansluiting op het spoorwegnet.

Hier en daar was men nog steeds bezig nieuwe spoorbanen te ontwerpen, hoewel niet te verlooehenen was, dat van lieverlee de meeste centrumms een aansluiting op het internationale net hadden.

Het was 1870 toen Denekamp voor het eerst officiëel bemoeienissen kreeg met zaken als spoorwegverbindingen. In dat jaar werd bericht ontvangen dat twee leden van het spoorwegcomite voor de aanleg van een spoorweg van Zwolle naar Almelo met enkele leden van het gemeentebestuur hierover een onderhoud wilden hebben.

De gemeenteraad voelde er echter niets voor te praten, laat staan te betalen voor plannen, waarbij men geen rechtstreeks belang had. Dit werd dan ook niets.

In 1874 komt er wederom een brief. Nu van een particulier, de ingenieur Charles G.J. Pietersen uit Den Haag, die in opdracht van "eene vereeniging van kapitalisten", zoals hij zo lekker liberalistisch schreef, moest onderzoeken, welke mogelijkheden er waren om het bestaande spoorwegennet in Nederland uit te breiden. In Nederland, waar de landbouw toen nog een van de hoofdtakken van bestaan was, zouden zeker nog vele spoorlijnen kunnen worden aangelegd, welke echter niet moesten rekenen op een groot vervoer.

Uit een oogpunt van snellere communicatie evenwel mocht hieraan toch wel enige aandacht worden geschonken, hetgeen dan ook geschiedde. Er waren toen nog geen auto's en dergelijke. Men was voor het vervoer buiten het spoor altijd nog aangewezen op het paard en het rijtuig.

In het buitenland was men met de verdere aanleg van spoorverbindingen al verder gevorderd. Daar kende men bijvoorbeeld reeds de zogenaamde tram-ways of paardenspoorwegen. Deze spoorwegen werden aangelegd in bestaande wegen en hadden als voordeel, dat zij alle plaatsen aan konden doen, welke die wegen met elkaar in verbinding stelden. Dit in tegenstelling tot gewone spoorlijnen. Ook in ons land waren vele wegen geschikt om dergelijke tramwegen aan te leggen. Als voordeel hierbij werd genoemd het feit, dat geen grond behoefde te worden aangekocht.

Zo ook moest Pietersen onderzoeken welke mogelijkheden er waren voor een tracé Deventer over Almelo en Ootmarsum naar de Duitse grens, richting Nordhorn. Dus, gedeeltelijk ook door de gemeente Denekamp. Reeds eerder, en wel in 1845, was er, zoals we hiervoor kunnen lezen, een dergelijk plan ontwikkeld, dat evenwel niet voldoende van de grond is gekomen. Van dit plan is trouwens ook niets terecht gekomen.

(wordt vervolgd)

H. Boink.

ONS DINKELLAND.
 DOOR
 J. B. BERNINK.

Eén dezer dagen is dankzij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten een nieuwe herdruk van het boek "Ons Dinkelland" verschenen, compleet met oude advertenties uit de jaren twintig van deze eeuw. Ons Dinkelland van meester J.B. Bernink, dat al sedert jaren nog slechts antiquarisch verkrijgbaar was. De laatste druk dateert dan ook uit 1926. Ons Dinkelland, waarin meester Bernink op vaak lyrische wijze het landschap en zijn natuurhistorie van oost-Twente beschrijft. Leest u het artikel "Najaarsmijmeringen" van de meester maar eens, dat u elders in dit blad aantreft.

De eerste druk van Ons Dinkelland verscheen in 1916, een tweede in 1918 terwijl de laatste druk in 1926 het levenslicht zag. Het boek was inmiddels al behoorlijk in omvang toegenomen en meer en meer geïllustreerd geworden. Bernink schrijft in zijn voorwoord bij de derde druk de wens neer "Dat het in deze nieuwe gedaante veel lezers moge vinden...." Dat zal het zeker gedaan hebben. En heden ten dage nog is de belangstelling en vraag eigenlijk nog groot. En dat is ook niet zo verwonderlijk. Want de wijze waarop Bernink het Dinkelland beschrijft is nu welhaast klassiek te noemen. Duidelijk is hieruit op te maken hoe de ontwikkelingen in met name de laatste decennia op het landschap hebben gehad. Dat is waar te nemen, met het boek in de hand. Dit was dan ook aanleiding om tot een -fotografische- herdruk over te gaan.

Bernink vraagt zich in zijn voorwoord bij de eerste druk af voor wie het boekje eigenlijk bestemd zou zijn? Voor wie hij het heeft geschreven. "In de eerste plaats voor de Twentenaren zelve, die er uit mogen leren, hoe schoon en rijk hun geboortegrond is en die er zich door mogen aangespoord gevoelen ontspanning en sterkte te zoeken in de natuur, ze lief te hebben en te beschermen", aldus antwoordt de auteur zelf.

Een inhoudelijk fraai boek, eenvoudig uitgevoerd en daardoor betaalbaar. Voor amper tien gulden kunt u in het bezit komen van dit boek.

Mej. Heleen Bernink, tot 1977 directrice van het door haar vader gestichte museum Natura Docet, schrijft in

het boek een nawoord. Zij meldt onder meer "Velen zullen blij zijn met deze herdruk, ter gelegenheid van de honderdste geboortedag van "meester Bernink". Voor velen toch is dit boekje een trouwe gids geweest bij hun tochten door Oost Twente, maar vaak ook was het veel meer: een goede metgezel het hele jaar door, waarmee je kon genieten, ook de lange maanden in de stad. Want "Ons Dinkelland" is meer dan alleen een natuurhistorische beschrijving van Oost Twente.

En dat is natuurlijk ook zo. Want de wijze waarop Bernink de natuur en het landschap kon beschrijven is misschien door geen andere geëvenaard. Telkens weer getuigen de lyrische beschrijvingen en de impressies van gedichten en uitspraken van de persoonlijke relatie tussen hem en de door hem zo diep beleefde en vooral ook geliefde natuur. "Natuurstudie en natuurbeleven waren bij hem innig verbonden, en het is ook daarom dat vele natuurliefhebbers van nu nauwe verwantschap zullen voelen", aldus Heleen Bernink. Zij besluit haar nawoord met "Dat het de ouderen onder ons veel goede dingen in herinnering moge brengen, de jongeren moge bezielen, en ons allemaal moge inspireren met nog meer inzet te vechten voor het behoud van hetgeen overbleef".

Ik durf te zeggen: "Zeker".

In zijn algemeenheid zou ik er aan toe willen voegen "Kijk eens achterom en nog eens!!!"

Denekamp, 10 september 1978.

H. Boink.

MOEILIKHEDEN ROND HET VERLUIDEN VAN DODEN IN 1708

We schrijven het jaar 1708.

Vele, ja zelfs de meeste katholieken (papisten) in Denekamp, hadden zich laten vertellen, dat de beide predikanten van Ootmarsum Drachter en Van Rhee, daar de lijk-predikatie hadden afgeschaft. Als gevolg daarvan meenden ze, dat dit in Denekamp ook wel het geval zou zijn. Men weigerde nu het predikatie- of versterfgeld nog langer te betalen aan dominee Weerman. Het was in Denekamp echter geenszins de bedoeling de lijkpredikatie af te schaffen. Weerman wilde zelfs dit oude recht weer in ere herstellen. Daartoe heeft hij door "de Paape Peeze alhyr voor de Paapsche gemeente laten afkondigen deese volgende publicatie".

"Also er enige onder onse kerke van Denekamp gehorig haar hebben laten voorstaan, en opentlijk voorgegeven als dat het lijk-predicatiengeld, of versterfgeld alhyr soude sijn afgeschaft, en uyt dien hoofde vermeynen niet meer verplicht te sijn het selve te betalen; soo word hyrmede een jegelijk (ieder) te kennen gegeven, als dat sulks vals, en onwaar is, en dat ter contrarij het versterfgeld gelijk ook het leen-brood voor de tijdelijke predicant, koster, en armen van Denekamp, sullen voortaan, en moeten gegeven worden, gelijk van ouds, alsoo sulks altoos onder het Pastorale tractement gehoort de geruste Possessie daarvan geweest is. En, omdat oude recht des te beter, en veerdiger te doen agtervolgt worden, soo word hyrmede insgelijks van Do.Weerman, Pastor te Denekamp, alle die geene, die onder onse Kerke van Denekamp gehooren, 't sij in de Boerschap Beuninge, Noort-Deurninge, De Boerschap Denekamp, of in 't Dorp Denekamp, bekent gemaakt, en gewaarschouwt, dat van nu voortaan alhyr te Denekamp geen doode sal verluydet, of begraven worden, voor en aleer het schuldige versterf-geld, en Leen-brood an Do.Weerman voor(noem)d. betaalt sij, en de koster Gijsbert Fox sijn verluy-geld gegeven.

En worden bovendien alle, die nog het versterf-geld schuldig zijn, gewaarschouwt, dat zij van deese weeke moeten komen, en het selve betaalen, of sullen bij manquement van dien haaren schaden moeten afwagten.

Denekamp den 28en October 1708.

Publicatum den 28en
October, 1708

Joh. Her. Weerman
Pastor Denekamp."

En dat dit menens was bleek zo'n vier weken later toen voor het eerst na die bekendmaking iemand kwam te overlijden. Het was Steffen van Besten, waarvoor men verzocht te luiden.

Dominee Weerman vermeldt in het dodenboek dat hij dit niet zou doen "voor en aleer mij het versterf-geld daarvan betaalt was, gelijk zij mij hetselve ook voort hebben gegeven, en betaalt".

Denekamp, 26 augustus 1978.

J. A. den Ouden.

9de (4de) maand SEPTEMBER met 30 dagen.

Niemand geve geld uit voor hij het heeft.

DAGEN VAN						
de maand de week & het jaar.						
1	30	f		244	122	De hazelnooten zijn rijp.
2	29	g		245	121	De ooigevaars vertrekken.
3	28	a	36	246	120	De karekiet vertrekt.
4	27	b	(17)	247	119	De vierbeziën zijn rijp.
5	26	c		248	118	De vogelkers is rijp.
6	25	d		249	117	De korneelje is rijp.
7	24	e		250	116	
8	23	f		251	115	De huiswaluw vertrekt.
9	22	g		252	114	De bogedoornbeziën zijn rijp.
10	21	a	37	253	113	De walnoten zijn rijp.
11	20	b	(16)	254	112	Het zaad van den esch is rijp.
12	19	c		255	111	Het brenzaad is rijp.
13	18	d		256	110	Het zaad van de neacia is rijp.
14	17	e		257	109	De malbes laat het blad vallen.
15	16	f		258	108	Het zaad van den gouden regen is rijp.
16	15	g		259	107	Het zaad van de syring is rijp.
17	14	a	38	260	106	De gele kwikstaart en de roodstaart vertrekken.
18	13	b	(15)	261	105	De klimop bloeit.
19	12	c		262	104	De boekweit is rijp.
20	11	d		263	103	De vledermuizen gaan ter rust.
21	10	e		264	102	De leeuwvrieken trekken.
22	9	f		265	101	De vogelkers laat het bl. vallen.
23	8	g		266	100	De hop vertrekt.
24	7	a	39	267	99	De vliegenvanger vertrekt.
25	6	b	(14)	268	98	De putter vertrekt.
26	5	c		269	97	De paardenkastanjes zijn rijp.
27	4	d		270	96	De grijze padden gaan ter winterrust.
28	3	e		271	95	
29	2	f		272	94	De nachtwaluw vertrekt.
30	1	g		273	93	De aardappels zijn rijp.

Goedkoop, duurkoop.

En Koepjes kosten geldhoorjes.

